

ماهنامه علمی - اطلاع رسانی ویژه مبلغان و مربیان دانش آموزی

اسفیر

آبای ماه ۱۳۰۰

سال اول - شماره ۵

✓ فرصت‌های تبلیغ

✓ اصول اردوداری

✓ دختران دانشمند

✓ مهارت تفکر انتقادی

✓ پرسش و پاسخ دانش آموزی

✓ فرهنگ فن آوری اطلاعات و ارتباطات

رهبر معظم انقلاب حفظه الله:

آمریکا از رشد انقلابی دانش آموزان ما بیمناک است.

اللهم صل على محمد وآل محمد

ماهنامه علمی-اطلاع رسانی «سفیر امین»

ویژه مبلغان و مربیان دانش آموزی

شماره پنجم

آبان ماه ۱۴۰۰

سفیر امین

● صاحب امتیاز: مرکز پژوهش های تبلیغی

● مدیر مسئول: محمود مقدمی

● سردبیر: محمد زنگونی

● شورای سیاست گذاری: حجج اسلام حسین ملانوری،

محمود مقدمی، سید محمد حسین تقوی، علیرضا زنگونی،

همایون صدوقی، علیرضا رحیمی، محمود نوذری.

● هیئت تحریریه: حجج اسلام محمود مقدمی، حسن غفاری فر،

محمد اسماعیلی مبارکه، علی ملکوتی نیا، صمد نظری، محمد

کهنوند، محسن عموچی، رضا آخوی.

● مدیر اجرایی: علی اسماعیلی

● صفحه آرا و امور هنری: سید محسن حسینی

● قیمت نسخه دیجیتال: ۵۰۰۰ تومان

● قیمت نسخه چاپی: ۵۰،۰۰۰ تومان

● نشانی دفتر قم: زنبیل آباد، بیست متری فجر،

خیابان دانش، مجتمع شهید صدوقی، فاز ۷، مرکز

پژوهش های تبلیغی، دفتر ماهنامه سفیر امین.

● صندوق پستی: ۳۷۱۳۱۶۴۴۷

● تلفن دفتر قم: ۰۲۵-۳۲۹۴۰۵۹۷

● آیدی فضای مجازی: @Msafiramin

یادآوری:

۱. مطالب "سفیر امین" ویژه مبلغان و مربیان دانش آموزی است.

۲. مسئولیت مقالات و نوشته ها بر عهده نویسندگان است.

۳. مقالات همه نویسندگان، به شرط برخورداری از

موازین تبلیغی- پژوهشی، منتشر می شود.

۴. نقل مطالب با ذکر منبع مجاز است.

۵. با ارسال نظرات خود از راه هایی که در شناسنامه مجله

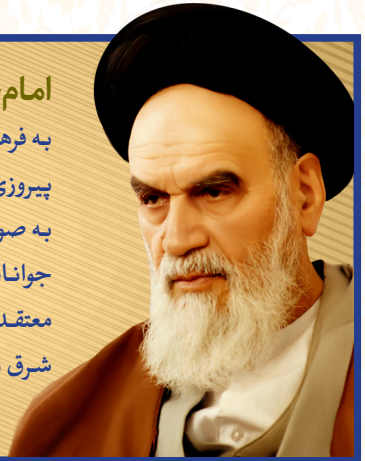
ذکر شده است، ما را در رشد و پالندگی ماهنامه یاری نمایید.

امام خمینی علیه السلام:

به فرهنگ غنی ایران اسلامی تکیه کنید و مطمئن باشید که پیروزی از آن شماست. فرزندان عزیزتان را در سر کلاس‌ها به صورتی تربیت نمایید که وقتی فارغ التحصیل می‌شوند جوانان برومندی تحویل جامعه گردند، که با تمام وجود معتقد باشند که آنچه بدبختی داشتند از ابرقدرت‌های شرق و غرب و شرق‌زدگی و غرب‌زدگی است.

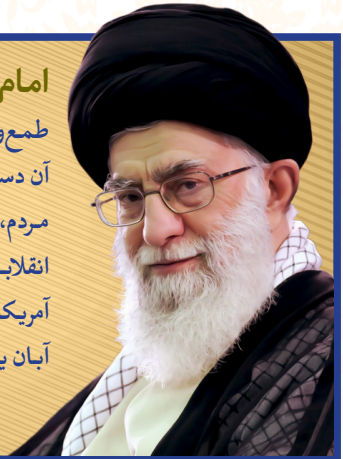
(صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۲)

امام خامنه‌ای علیه السلام:

طمع‌ورزی آمریکا، وابستگی رژیم طاغوت به آمریکا و فساد آن دستگاه، ایستادگی ایمان‌متکی به بصیرت امام بزرگوار و مردم، حضور نسل جوان، شجاعت و جسارت نسل جوان انقلابی در مقابل هیمنه و چهره‌ی آرایش‌کرده و بزک‌کرده‌ی آمریکا؛ اینها همه در دل کلمه‌ی سیزده آبان است. پس سیزده آبان يك حرف کوچکی نیست.

(۱۳۸۹/۰۸/۱۲)

فهرست مطالب

۵

سخن سر دبیر

دانش افزایی

۹

ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان (سید محمد حسین تقوی)

۱۸

فرهنگ فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات (محمد کهنوند)

۲۶

بررسی جایگاه گو و گوپذیری در تربیت (رضا آبیار)

مهارت بخشی

۳۷

مهارت‌های آغازین ارتباط با دانش‌آموزان (محمد اسماعیلی مبارکه)

۴۲

روش برقراری ارتباط ۳ (صمد نظری)

۵۲

فرصت‌های تبلیغ (مهدی سلیمانی آشتیانی)

۶۰

اردو داری (صمد نظری)

۶۹

مهارت تفکر انتقادی (رضیه جبرئیل‌زاده)

بصیرت افزایی

۷۹

شست‌وشوی مغزی یا مغزشویی (۲) (مجتبی مداحی)

ارائه محتوا

۹۱

دختران دانشمند (گروه فرهنگی تبلیغی نزکا)

۹۶

پرسش و پاسخ دانش‌آموزی (گروه فرهنگی تبلیغی نزکا)

۱۰۰

مناسبت‌های تبلیغی مهرماه (محمد تنه‌کار)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ا a

ایشان^۱ از باشکوه‌ترین جلوه‌های زیبای اخلاقی است و تنها انسان‌های پاک به این قله شامخ صعود می‌کنند؛ صعودی که نه سن و سال می‌شناسد نه زمان و مکان. عوامل این صعود نیز در افراد مختلف، متفاوت است؛ برخی با عمری عبادت، تهجد و مبارزه با نفس و بعضی با شیر پاک مادر و نان حلال پدر، توفیق صعود به این قله را می‌یابند.

ناگفته نماند لحظه‌ای که درخت وجودی انسان می‌خواهد میوه‌ی ایشان را ثمر دهد، درون انسان، مبارزه‌ای میان عقل و نفس

۱. ایشان به معنای «برگزیدن، دیگران را بر خویش مقدم داشتن و مانند آن است». (لغتنامه دهخدا، علی‌اکبر دهخدا، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران،

تهران، ۱۳۷۹ش، ج ۸، واژه ایشان.)

ایشان در اصطلاح عبارت است از: «بخشش به کسی در مورد چیزی که خود فرد به آن نیاز دارد». (جامع السعادات، ملامهدی نراقی، تعلیق و تصحیح سید محمد کلانتر، مؤسسه‌ی علمی للمطبوعات بیروت، ج ۲، ص ۱۲۲.)

درمی‌گیرد که جنگ‌آوران فراوانی را بر زمین زده و عابدان بی‌شماری را به قهقرا کشانده است؛ اما جوانانی گمراه را سر به راه، و کودکانی را یک شبه بزرگی بخشیده.

در این میدان، مبارزهٔ نوجوانان این مسیر، بیش‌تر از دیگران خودنمایی می‌کند؛ چه آن نوجوانی که در کربلا برای ایثار جان‌ش در راه ولایت، «أَحْلَى مِنَ الْعَسَل» گفت و هنوز کلامش آتش بر قلب کربلایی‌ها می‌اندازد و چه آن نوجوانی که با بذل جان در متوقف کردن تانک دشمن (برای این‌که دیرتر به شهر برسند)، رهبرِ رهبرِ کبیر انقلاب علیه‌السلام می‌شود^۱ و چه آن نوجوانی که با ایثار خود جان دو زن را از خطر سوختگی نجات می‌دهد و خود را فدا می‌کند و الگوی نسل جوان و نوجوان کشور می‌گردد.^۲

در این زمان که دشمن آواز سرمستی از نفوذ فرهنگی سر می‌دهد و خودی‌ها به بهانه‌های مختلف و با اسم‌هایی شبیه نسل

۱. امام خمینی علیه‌السلام پس از شهادت محمدحسین فهمیده فرمودند: «رهبر ما آن طفل دوازده ساله‌ای است که با قلب کوچک خود که ارزشش از صدها زبان و قلم ما بزرگ‌تر است، با نارنجک خود را زیر تانک دشمن انداخت و آن را منهدم نمود و خود نیز شربت شهادت نوشید». (صحیفه امام، سید روح الله موسوی خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه‌السلام، تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۹ش، ج ۱۴، ص ۷۳).
۲. تقریباً رهبر معظم انقلاب علیه‌السلام بر قرآنی که به خانوادهٔ شهید علی لندی اهدا کردند، بدین شرح است: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. اهدا به خانوادهٔ گرامی و صورت نوجوان شجاع و فداکار علی لندی که توانست خود را در جایگاه الگوی جوانان و نوجوانان نسل نو به همه نشان دهد. رحمت خدا بر او و بر پدر و مادر و دیگر کسانش!»

از دست رفته، نسل مجازی،
گودزیلاهای دهه هشتادی و
نودی و مانند آن به جوانان
و نوجوانان امروز می‌تازند،

«شهید علی لندی» با از خود گذشتگی و نجات جان دیگران،
نشان داد مسیر کربلایی شدن - راهی که **قاسم بن الحسن** علیه السلام
نشان داده است و **محمد حسین فهمیده** ها و **بهنام محمدی** ها
آن را طی کرده‌اند - هنوز به روی نوجوانان این مرز و بوم باز است.
نسل نوجوان امروز، نسلی است که برای فتح قله‌های معرفت
و پیشرفت همه جانبه آمادگی بالایی دارد؛ نسلی که اگر مربیان
کاردان و دل‌سوز کنار آن‌ها باشند، برای رسیدن به اهداف بیانیۀ
گام دوم انقلاب آمادگی دارند.

در **مجله سفیر امین** سعی بر آن است که این دغدغه به مرحلۀ
عمل برسد و با کمک تمام مربیان و مبلغان عزیز که با روحیۀ
جهادی در این عرصه می‌کوشند، نیروهایی برای فردای انقلاب
تربیت شوند که برای توصیف آن‌ها از کلماتی همچون بصیر و
انقلابی، جهادی و ایثارگر استفاده شود.

محمد زنگونی

دانش و فناوری

- **موضوع اصلی:** ویژگی‌ها و نیازهای نوجوانان
- **موضوع فرعی:** کرامت طلبی نوجوانان و شیوه تعامل با آن
- **مفادطب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۴ دقیقه

سید محمد مسین تقوی

ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان

کرامت طلبی

در مقالات گذشته به ویژگی‌های «استقلال طلبی»، «هویت طلبی» و «گروه‌گرایی» دانش‌آموزان نوجوان اشاره شد. در این شماره به یکی دیگر از ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان نوجوان به نام «کرامت طلبی» می‌پردازیم.

مفهوم کرامت نفس

کرامت، صفتی در ذات انسان است که به معنای برخورداری انسان از اعتلای روحی و تمایل او به امور ارزشمند و شریف و انزجار و دوری‌گزیدن وی از امور پست و حقیر است.^۱

۱۱. ر.ک: کرامت نفس و عزت نفس از منظر قرآن و سنت و آثار و پیامدهای آن، اعظم بابائی زو،

در حقیقت دو معنا در لفظ «کرامت» نهفته است:

- ① منزّه بودن از پستی و فرومایگی؛
- ② آراسته بودن روح انسان به صفت بزرگواری.

منشأ کرامت انسان

کرامت انسان از فطرت الهی اش سرچشمه می‌گیرد. خلقت انسان به‌گونه‌ای است که کرامت در ذات او نهفته است؛ چنان‌که قرآن کریم در آیه ۷۰ سوره مبارکه اسراء می‌فرماید: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»؛ «ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم». علامه طباطبایی رحمته‌الله می‌نویسد: «مراد آیه، بیان حال جنس بشر است و مقصود از تکریم، اختصاص دادن و شرافت دادن به خصوصیتی است که در دیگران نباشد»^۱. بنابراین از نظر قرآن کلیه انسان‌ها از یک کرامت ذاتی برخوردارند که در نوع خلقت آن‌ها وجود دارد. «کرامت نفس»، اهمیت فراوانی در رفتارهای نوجوان دارد که اگر تقویت شود، منشأ رفتارهای مثبت خواهد بود؛ چنان‌که امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمودند: «مَنْ كَرَّمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَيْهِ شَهْوَتُهُ»^۲ هرکس برای خودش ارزش قائل باشد، شهوتش نزد او خوار و بی‌مقدار می‌شود». در مقابل،

۱۱. تفسیر المیزان، محمدحسین طباطبایی رحمته‌الله، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، دفتر

انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، قم، ۱۳۷۴ش، ج ۱۵، ص ۲۶۴.

۲. نهج البلاغه، محمد دشتی، انتشارات تشیع، قم، چاپ سوم، ۱۳۸۶ش، حکمت ۴۴.

ذلت نفس، می‌تواند منشأ رفتارهای نامناسب باشد؛ چنان‌که امام هادی علیه السلام می‌فرمایند: «مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَلَا تَأْمَنُ شَرَّهُ»؛ کسی که نزد خودش احساس خواری کند از شر او ایمن مباش.».

عوامل تضعیف‌کننده کرامت نفس نوجوان

۱. تربیت نامناسب خانواده

گاهی احساس کم‌ارزشی، از توجه بیش از اندازه خانواده به وجود می‌آید؛ بدین معنی که نوجوان، کودکی خود را در ناز و نعمت پشت سر گذاشته و هیچ مسئولیتی را تمرین نکرده است و بنابراین در سن نوجوانی از این‌که هیچ کاری از او بر نمی‌آید، احساس بی‌کفایتی می‌کند. برخی والدین - به‌ویژه مادران - به اسم محبت‌کردن، به فرزند خود اجازه هیچ کاری نمی‌دهند و فکر می‌کنند که وی را سیراب از محبت کرده‌اند؛ درحالی‌که این محبت بی‌جا آسیب‌های جبران‌ناپذیری به کودک وارد می‌کند و نوجوانی او را در معرض خطر جدی قرار می‌دهد.

گاهی نیز این احساس کم‌ارزشی و بی‌کفایتی، ناشی از تحقیر و سرکوفت‌زدن‌های پی‌درپی در خانواده در دوران کودکی است.^۲

۱. تحف العقول، حسن بن شعبه حرانی، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۴۰۴ق، ص ۴۸۳.

۲. ر.ک: رابطه شیوه فرزندپروری و عزت نفس با سلامت روانی دانش‌آموزان، تقی ابوطالبی احمدی، فصلنامه خانواده و پژوهش، شماره ۱۶، ۱۳۹۲/۲/۳.

۲. رویکردهای نامناسب در سیستم آموزش و پرورش

نظام آموزش و پرورش کنونی اغلب به گونه‌ای است که دانش‌آموز یاد نمی‌گیرد چگونه با **مشکلات زندگی** مواجه شود و تمایلات نفسانی خود را دشمن بدارد و حاضر باشد با آن‌ها مبارزه کند؛ از این رو در مقابله با مشکلات، خود را می‌بازد و این امر موجب کاهش احساس **خودارزشمندی** و **تضعیف کرامت نفس** در او می‌شود؛ هم‌چنین این مسأله می‌تواند با برخورد نامناسب بعضی معلمان و وجود تبعیض در مدرسه یا برجسب‌ها و لقب‌های نامناسب تشدید شود و حتی می‌تواند باعث **تشدید ذلت نفس** در دانش‌آموز گردد.^۱

۳. مقایسه خود با دیگران

یکی دیگر از عواملی که موجب تضعیف کرامت نفس در نوجوانان می‌شود، مقایسه‌هاست که معمولاً در خانواده و مدرسه صورت می‌گیرد. برخی از والدین به‌طور دائم فرزندان خود را با یکدیگر یا با سایر فرزندان فامیل **مقایسه** می‌کنند و توانایی‌های دیگران را به رخ آن‌ها می‌کشند. در این شرایط، تفکری که در ذهن فرد ایجاد می‌شود این

۱. نظام تعلیم و تربیت با محوریت مدیریت تمایلات، علیرضا پناهیان، بیان معنوی (نسخه

دیجیتال)، ۱۳۹۷، ص ۴، لینک دانلود: <http://panahian.ir/post/4745>

است که «من خوب نیستم، خواهرم خوب است» یا «پسرخاله‌ام خوب است و من بد هستم»^۱.

نوجوان نیز همواره در پندار خویش خود را با دیگر دانش‌آموزان مقایسه می‌کند؛ چه در قیافه و هیكل و چه در سایر ویژگی‌ها و اوصاف مانند فقر و ثروت، سلامتی و بیماری، میزان هوش و... همه این موارد می‌تواند احساس خودارزشمندی را در نوجوان کاهش دهد.

این مقایسه گاهی می‌تواند توسط رسانه‌های خارجی یا احیاناً داخلی اعمال شود و نوجوان ایرانی با سایر نوجوان‌ها مقایسه شوند و احساس حقارت و روحیه خودکم‌بینی و بی‌کفایتی در وجود آنان القاء و تقویت گردد.

📌 توصیه‌های کاربردی

① براساس آیه «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»، تمامی دانش‌آموزان از کرامت

ذاتی برخوردار هستند و در نتیجه مربی باید این موهبت را تقویت کند و عوامل تضعیف آن را کاهش دهد.

② عواملی هم چون فقر، نقص عضو و معلولیت، شکست‌های زندگی

و... نیز می‌تواند در ایجاد احساس بی‌کفایتی و تضعیف کرامت

۱. ر.ک: مشکلات روانی و رفتاری دانش‌آموزان شناسایی و مداخله، شهرام محمدخانی و ناهید ابراهیم‌زاده، ورای دانش، تهران، چاپ دوم، ۱۳۹۲ش، بخش هفتم: مشکلات درون‌فردی.

نفس، نقش داشته باشد. مربی باید مهارت‌های کرامت‌بخشی را با وجود این عوامل، اعمال کند؛ مانند این‌که فقر و معلولیت او را فرصتی برای شکوفایی استعدادها و رشد قابلیت‌هایش القاء کند.

۳ سعی کنیم هرکدام از نوجوانان احساس کنند در یک ویژگی، ممتاز هستند و احساس خودارزشمندی را در آن‌ها تقویت نماییم. این امتیاز می‌تواند در حیطه هنری، ورزشی، علمی، اطلاعات عمومی یا حتی داشتن نام خوب باشد. رسول خدا ﷺ فرمودند: «الْإِنْسَانُ مَعَادِنٌ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ؛ مردم مانند معادن طلا و نقره هستند»، یعنی همه مردم، از نوعی ارزشمندی را برخوردارند.

۴ در زمینه‌های مختلف از آن‌ها طلب مشورت کنیم. مشورت خواهی یعنی تو برای ما ارزشمند هستی و ما به نظرات و تفکر تو احترام قائل هستیم. مشورت‌گیری می‌تواند در تقویت اعتماد به نفس آن‌ها نقش مهمی ایفا کند.^۲

۱. الکافی، محمدبن یعقوب کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق، ج ۸، ص ۱۷۷؛ من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ق، ج ۴، ص ۳۸۰؛ بحارالانوار، محمدباقر مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۱۲۱.

۲. پانزده اصل ارتباطی والدین با نوجوانان، مصاحبه پژوهشی، مرتضی رکن آبادی، پژوهش خبری، معاونت اجتماعی صدا و سیما: <https://b2n.ir/k78749>

۵) زمینه تشویق را برای آن‌ها فراهم کنیم؛ مانند: تدریس کردن، سرگروهی، مدیریت و مسئولیت‌هایی از این قبیل که توان انجام آن را دارند.

۶) از مقایسه نوجوانان با یکدیگر، خودداری کرده و اگر بنای مقایسه داریم آن‌ها را با خودشان مقایسه کنیم؛ مانند این‌که اگر در زمینه معنوی نقصی دارند با توانمندی‌های علمی و جسمی خوبی که دارند مورد مقایسه قرار گیرند.

۷) آن‌ها را به صورت مستقیم مخاطب قرار ندهیم؛ برای مثال اگر رفتار نامناسبی از آن‌ها سرزد، بگوییم: «تا کی می‌خواهیم این رفتارها را ادامه دهیم» نه این‌که بگوییم: «تا کی می‌خواهی به این رفتارهایت ادامه دهی».

۸) به آن‌ها برچسب نزنیم و آن‌ها را مسخره نکنیم؛ چراکه به دلیل تحولات روحی و رشد نامتوازن جسمی که در این دوران وجود دارد ممکن است دچار اشتباهاتی شوند که باید مورد چشم‌پوشی قرارگیرد.

۹) همواره سعی کنیم توانمندی‌های آنان را مدنظر داشته باشیم و نشان دهیم که در هر حال آن‌ها را قبول داریم.

۱۰ **صبوری کردن در مشکلات** را نزد آن‌ها با ارزش تلقی کنیم و خودمان الگوی خوبی برایشان باشیم تا در کلمات و حالات نیز این مسأله را به خوبی نمایان بینند.

۱۱ آن‌ها باید یاد بگیرند که بعضی علایق موجب کاهش حس خودارزشمندی می‌شود و باید از آن‌ها چشم‌پوشی کنند. **امیرالمؤمنین علیه السلام** فرمودند: «وَأَكْرَمُ نَفْسِكَ عَنْ كُلِّ دَنِيَّةٍ وَإِنْ سَأَفْتَنَكَ إِلَى الرَّغَائِبِ فَإِنَّكَ لَنْ تُغْتَاصَّ بِمَا تَبْذُلُ مِنْ نَفْسِكَ عَوْضًا وَلَا تَكُنْ عَبْدَ غَيْرِكَ وَقَدْ جَعَلَكَ اللَّهُ حُرًّا؛ خود را از هر پستی [در طلب دنیا] گرامی دار، اگرچه آن پست تو را به آرمان‌هایت برساند؛ زیرا اگر خود را بفروشی بهائی که ارزش شخصیتت را داشته باشد به دست نیاموردی و خود را بنده دیگری مساز و به او مفروش؛ درحالی‌که خداوند تو را آزاد آفریده است».

۱۲ **گوش دادن با علاقه** به آن‌ها این القاء را در پی دارد که پیش ما عزیز هستند و ما برای حرف و نظر آن‌ها احترام قائل هستیم.

۱۳ به آن‌ها یاد دهیم که ناراحتی‌های خود را نزد کسی فاش نکنند؛ چرا که موجب کاهش «**کرامت نفس**» می‌شود؛ چنان‌که

۱. تنبیه الخواطر و نزهة التواظر، وزام بن ابی فراس (مسعود بن عیسی)، مکتبه فقیه، قم، ۱۴۱۰ ق، ج ۱، ص ۷۲.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند: «وَرَضِيَ بِالذُّلِّ مَنْ كَشَفَ عَنْ صُورِهِ، وَ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ مَنْ أَمَرَ عَلَيْهَا لِسَانَهُ؛» و کسی که سختی خود را فاش کرد، راضی به پستی شد و آدمی که زبانش را بر خود امارت داد بی مقدار گشت.».

امید است مبلغان و مربیان گرامی با در نظر گرفتن توصیه های فوق نتایج مطلوب تری را در کرامت بخشی به مخاطبان به دست آورند و آن ها را در راه رسیدن به سعادت یاری کنند.

- **موضوع اصلی:** سواد رسانه‌ای
- **موضوع فرعی:** فرهنگ فن‌آوری
- **مفاصل:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۶ دقیقه

محمد کهنود

فرهنگ فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات

عوامل مؤثر در فرهنگ فن‌آوری

در شماره سوم از ماهنامه سفیر امین به نقش مدیریت در فرهنگ فن‌آوری پرداختیم و در این شماره به دو عامل مؤثر دیگر در فرهنگ فن‌آوری یعنی ساختار و سیستم تولید، توزیع و مصرف، می‌پردازیم.

ساختار

یکی دیگر از عواملی که در ایجاد فرهنگ فن‌آوری مؤثر است، ساختار فن‌آوری است. ساختار یک فن‌آوری از آن جا که به نوع استفاده کاربران از آن فن‌آوری جهت می‌دهد، نقش بسیار زیادی در آفرینش فرهنگ توسط فن‌آوری و فرهنگ فن‌آوری خواهد داشت.

جهت آسان‌سازی این مطلب می‌توان صنعت خودروسازی و ماشین‌سازی را مثال زد. بعضی از **قطعات ماشین‌ها** از قبیل فرمان، لاستیک، موتور و ... در همه مشترک است؛ اما به دلیل این‌که هر کدام از ماشین‌ها کاربری خاصی دارند، نمی‌توان در سایر کاربری‌ها از آن‌ها استفاده کرد؛ مثلاً نمی‌توان از «کمباین» جهت برداشت محصولات کشاورزی از آن استفاده می‌شود، جای اتوبوس از آن استفاده کرد یا نمی‌توان جای استفاده از قطار مسافربری از قطار باربری استفاده کرد. در حقیقت، هر ماشینی را برای دستیابی به **اهدافی خاص** تولید می‌کنند و ساختار ماشین، نقشی کلیدی در دستیابی به اهداف دارد. به همین منظور در طراحی ساختار بگونه‌ای عمل می‌شود که نهایت تناسب با اهداف را داشته باشد.

توجه به این **نکته** نیز لازم است که می‌توان از بعضی ماشین‌ها برای دستیابی به سایر اهداف استفاده کرد، اما به دلیل عدم تناسب ساختار هر ماشین با اهداف دیگر، کارایی چندانی نخواهد داشت و بازدهی، بسیار پایین خواهد آمد. مثلاً می‌توان از تراکتور برای جابه‌جایی مسافر استفاده کرد یا با استفاده از کامیون، زمین را شخم زد یا با لودر باربری کرد، اما تقریباً هیچ‌کسی چنین کاری نمی‌کند؛ زیرا ساختار ماشین‌های یادشده، برای دستیابی به اهداف مدنظر، مناسب نیست.

از این رو قریب به اتفاق کاربران، از هر ماشینی برای دستیابی به هدفی مشخص استفاده می‌کنند.

از آن جا که هر ابزاری برای هدفی طراحی، و ساختار متناسب با آن نیز در نظر گرفته شده، باید برای هر محصول فن‌آوری، این سؤال را مطرح کرد: این محصول، ساخته چه تفکری است و سازنده، آن را برای چه چیزی خلق کرده است؟

با توجه به این سؤال، برخی کارشناسان از آن جا که فن‌آوری‌های ارتباطی موجود را محصول غرب می‌دانند، با آن مخالفت کرده، ذات این ابزارها را به دلیل آن‌که متأثر از جهان بینی **مشرکان** و **کفار** است، متضاد با تفکر توحیدی و هدف خلقت فرض می‌کنند.

در پاسخ این سؤال باید گفت برخی محصولات فن‌آوری ساخته شده به دست کفار و سایر غیرمسلمانان، برای پاسخ به **نیازهای مشترک** بین مسلمانان و غیرمسلمانان، و برخی نیز برای نیازهای خاص جوامع غیرمسلمان طراحی شده است. از این رو، همه فن‌آوری‌های تولید شده توسط غرب و شرق، نامناسب تلقی نمی‌شود.

در **فن‌آوری اطلاعات**، نقش ساختار بسیار اثرگذار است. برای مثال، بر اساس آمارها غالب جست‌جوهای علمی، فرهنگی و حتی در مواردی خنثی، متعلق به رایانه است، نه تلفن همراه. در عوض غالب

جست‌جوهای غیر اخلاقی، با تلفن همراه انجام شده است.^۱ در این بین نیز میان کشورهای مختلف، تفاوتی وجود ندارد.

یکی از عوامل مهم این وضعیت، ساختار تلفن همراه و رایانه است. تلفن همراه به دلیل ابعاد کوچک، مناسب کارهای پژوهشی نیست و در عوض به دلیل خصوصی بودن، برخورداری از اینترنت پرسرعت در همه جا، سهولت دسترسی، سهولت استفاده و ...، بیشتر جنبه سرگرمی، ارتباطی و جست‌جوهای غیر اخلاقی و پنهانی دارد. اما رایانه به دلیل این‌که بیشتر در معرض دید دیگران است و نمایشگر آن ابعاد بزرگ و مناسبی دارد، برای امور تحقیقاتی، علمی و پژوهشی، مناسب‌تر است؛ از این رو در می‌یابیم که ساختار رایانه با ساختار تلفن همراه به شکل مؤثری می‌تواند فرهنگ استفاده را تحت تأثیر قرار دهد.

سیستم تولید، توزیع و مصرف

یکی از ارکان فرهنگ ساز هر ابزاری، تولید، توزیع و مصرف معقول و مشروع آن ابزار است. هرچند تولید و توزیع عقلانی ابزار در بسیاری از موارد - همانند ماشین، چاقو، اسلحه و ... - رعایت و موجب شده است غالب استفاده از ابزارهای یادشده، مطلوب و قابل دفاع باشد، تولید و توزیع غیرعقلانه

۱. ر.ک: شبکه عنکبوتی، محمد کهوند، ذکری، ۱۳۹۵.

و غیرشرعی ابزارهای نوین ارتباطی موجب شده است غالب استفاده از **فضای مجازی**، نادرست و غیر معقول باشد. به عبارت دیگر فرهنگ حاکم بر فن آوری، از سه حیطة تولید، توزیع و مصرف تشکیل شده است که باید مورد توجه قرار گیرد. یعنی محصولات فن آوری با چه شاخصه و معیاری تولید می شود، مطابق کدام معیار توزیع می گردد و بر اساس کدام ضوابط و مقررات مصرف می شود. اگر این سه حیطة باهم نگرسته نشد، و برنامه ریزی متناسب با آن صورت نپذیرفت، آن گاه با معضلات جدی مواجه خواهیم بود که با فرهنگ سازی در حیطة مصرف نیز حل نخواهد شد.

برای اثبات **فرضیه**، فن آوری صنایع دفاعی را در هر سه حیطة **تولید**، **توزیع** و **مصرف** بررسی می کنیم:

یکی از محصولات فن آوری صنایع دفاعی، **اسلحه سبک** است. در نظام تولید سلاح سبک، طبق نیازهای گوناگون، تولیداتی گوناگون موجود است؛ برای مثال اسلحه شکار، اسلحه نیروهای نظامی و انتظامی (عموماً کلت کمربندی)، اسلحه مبارزه با تروریست ها و متجاوزان (عموماً مسلسل) و ...، به دلیل نیازمندی های گوناگون، متفاوت تولید شده اند. در نظام توزیع نیز شکارچیان جهت نگهداری، حمل و استفاده از سلاح، باید مجوز بگیرند. سایر سلاح ها نیز تنها در اختیار نیروهای نظامی، انتظامی و امنیتی است و دیگران حق دسترسی ندارند.

در حوزه مصرف نیز افراد واجد شرایط، زمانی حق استفاده از آن را دارند که آموزش‌های موردنیاز را دیده و گذرانده و مهارت کافی را کسب کرده باشند. ضمناً حاملان اسلحه از لحاظ قانونی با محدودیت‌های فراوانی برای استفاده از آن مواجه هستند. از این رو، در کشورمان غالب استفاده از اسلحه خوب و مفید بوده و استفاده نامناسب حداقلی است. اما در کشورهایی که نظام تولید یا توزیع مناسب نباشد، غالب استفاده بد خواهد بود. معضل قتل شهروندان آمریکایی توسط سایر شهروندان این کشور، ناشی از نظام توزیع غلط یکی از محصولات فن‌آوری حوزه دفاعی است.

به نظر می‌رسد می‌توان مدعی شد که اگر در هر فن‌آوری، تولید، توزیع و مصرف محصولات بر اساس قوانین شرعی و عقلی باشد، قاعدتاً غالب استفاده از محصولات فن‌آوری خوب و مناسب خواهد بود و اندک مشکلات موجود نیز با جعل و یا اصلاح قوانین و فرهنگ‌سازی در حوزه مصرف مرتفع می‌شود. اما درجایی که نظام تولید و یا توزیع و یا هر دو، غلط و خلاف موازین شرعی باشد، غالب استفاده نامناسب خواهد بود و در چنین شرایطی نه قوانین یاریمان می‌کنند و نه فرهنگ‌سازی در حوزه مصرف. این قاعده جهان‌شمول است و همه دنیا را دربر می‌گیرد. اما در شرایط کنونی و در موضوع رسانه (خصوصاً رسانه‌های نوین)، همان‌گونه که آمد، تنها به فرهنگ مصرف توجه شده و ذهن همگان را از دو

حیطه بسیار مهم دیگر، منصرف ساخته‌اند. این ادبیات یا گفتمان، گفتمان غالب در کشور است و قریب به اتفاق مردم و مسئولان، همین دیدگاه را دارند. این گفتمان شاخصه‌هایی دارد که مهمترین آن‌ها عبارتند از:

▶ نهادینه‌سازی **عدم خودباوری** در تولید ابزار، قالب، روش و خدمات فضای مجازی مستقل از معیارهای موجود؛

▶ علم‌زدگی در این فضا؛ به‌گونه‌ای که برخی از تبعات **غیر شرعی و عقلی** حاصل از ساز و کارهای فعلی فضای مجازی به عنوان چیزی که باید پذیرفت، تئوریزه می‌شود. برای نمونه، وجود محتوای نامشروع و نقض گسترده حریم خصوصی دیگران، در حال عادی‌سازی است؛

▶ پذیرش **دهکده جهانی** با مدیریت آمریکایی توسط نخبگان، دولت‌ها و ملت‌ها؛

▶ توزیع عجولانه ابزارها و خدمات **رسانه‌های نوین ارتباطی** به صورت غیرکارشناسی، اقتصاد محور و بدون در نظر گرفتن مصالح کشورها؛

▶ معطوف شدن نگاه و قلم کارشناسان و دلسوزان به فرهنگ مصرف و غفلت از فرهنگ تولید و توزیع؛

▶ مصرف‌زدگی و استفاده حداکثری از تمامی محصولات **فضای مجازی**.

رسوخ این گفتمان در تمامی لایه‌های فکری کشورها، به خصوص **ایران اسلامی** و نیروهای **انقلابی و حزب‌اللهی** آن، محصول گفتمان‌سازی ۸۰

ساله آمریکا و بیش از ۳۰۰ سال استعمار و استثمار کشورهای استعمارگر است. شیوع چنین گفتمانی موجب بروز و ظهور دو آسیب بزرگ بین ملت‌ها و دولت‌ها، به‌ویژه **جمهوری اسلامی ایران** شده است:

- ❶ **عدم شکل‌گیری گفتمان واحد** بین نیروهای انقلابی و دلسوزان نظام در سه حیطهٔ پیش‌گفته؛ به‌گونه‌ای که مطالبهٔ راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات هنوز به گفتمان واحد تبدیل نشده است.
- ❷ **عدم توجه به سواد رسانه‌ای اسلامی** (بصیرت رسانه‌ای اسلامی) در اقبال‌گوناگون.

منظور از **جهل** در این گفتار، **ناآگاهی** نسبت به مسائل و موارد مرتبط با فضای مجازی است؛ مانند: تعریف و ماهیت فضای مجازی، ابعاد خرد و کلان آن، **اهداف** تأسیس و ترویج این فضا، بهره‌برداری حداکثری استعمارگران از وضعیت موجود، ناآشنایی با **گفتمان انقلاب اسلامی** در فضای مجازی، ناآگاهی نسبت به احکام شرعی فضای مجازی، نبود نگاه جامع نسبت به آسیب‌ها و مشکلات در ابعاد گوناگون فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی و بهداشتی و اقتصادی و علمی، نگرش منفعلانه و استعمارزده نسبت به روش استفاده صحیح از خدمات فضای مجازی، **نداشتن راهکارهای انقلابی** کامل و همه‌جانبه جهت حل معضلات.

- **موضوع اصلی:** بررسی سیره عملی امام خمینی علیه السلام و شهدای نوجوان
- **موضوع فرعی:** بررسی جایگاه الگو و الگوپذیری در تربیت از دیدگاه اسلام و روانشناسی
- **مفاتب:** مبلغان و مربیان دانش آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۷ دقیقه

رضا آبیاری

بررسی جایگاه الگو و الگوپذیری در تربیت از دیدگاه اسلام و روانشناسی

مقدمه

آدمی به اقتضای طبیعت انسانی خود، به دنبال الگویابی است. از طرفی الگودهی در تربیت کودکان و نوجوانان، امری ضروری، بایسته و سودمند است. از آن جا که رسیدن به آرامش در زندگی، وجه مشترک تمام انسان ها در دنیاست و متفکران غربی نیز با وعده تحقق آرامش، شیوه های خود را به دیگر جوامع تحمیل می کنند، در این سلسله مقالات - که هر ماه یکی از آنها منتشر خواهد شد - برآنیم با محور قراردادن زندگی انسان های موفق که با الهام از آموزه های انسان ساز اسلام توانسته اند لذت بندگی، آرامش و سکینت را در زندگی خود

حکم فرما کنند، به نوجوانان جامعه، الگوهای عینی و دست یافتنی را معرفی کنیم تا از این رهگذر، ضمن تحقق اهداف اسلام در به وجود آوردن نسلی سالم و کارآمد، جلوه‌هایی از تکامل و جامعیت اسلام را به دیگر جوامع نشان دهیم.

میان الگوهای عینی و دست یافتنی جامعه امروز، انسان‌هایی هستند که هرچند زمان کوتاهی در کنار ما بوده‌اند، اما تا امروز و پس از بررسی حالات و خاطرات آنان، درمی‌یابیم که به رغم داشتن سن کم، درجات اخلاقی بالایی را کسب کرده و همواره مورد توجه خداوند و اهل بیت علیهم‌السلام بوده‌اند. به نظر می‌رسد پیوند سیره عملی شهیدان نوجوان با مقتدای خود - یعنی بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله - یکی از دلایل موفقیت آنان در رسیدن به مقامات معنوی و محبوبیت‌شان بین مردم بوده است. در این نوشتار به جایگاه روش‌گویی در علم روانشناسی و توجه اسلام به الگو و الگوپذیری می‌پردازیم و در شماره‌های آینده سفیر امین، با

هدف بیان تأثیر الگوپذیری از بزرگان، به‌ویژه رهبری جامعه اسلامی، به بررسی صفات و ویژگی‌های مشترک اخلاقی امام خمینی رحمته‌الله و شهدای نوجوان خواهیم پرداخت.

📌 جایگاه روش الگویی در روانشناسی

یکی از مهم‌ترین شیوه‌هایی که در تربیت مورد توجه روانشناسان قرار دارد، **روش یادگیری اجتماعی**^۱ یا الگوبرداری است. این باور که انسان‌ها از راه مشاهده انسان‌های دیگر می‌آموزند، دست‌کم به یونان باستان و تفکرات دانشمندانی چون افلاطون و ارسطو باز می‌گردد. برای آنان آموزش و پرورش تا حد بالایی، عبارت بود از انتخاب بهترین سرمشق‌ها یا الگوها برای ارائه به شاگردان، به این منظور که ویژگی‌های این سرمشق‌ها مورد مشاهده و تقلید قرار گیرند.^۲

در این میان، کامل‌ترین تحقیقات بین روانشناسان درباره **اصل الگوبرداری** را **بندورا**^۳ در سال ۱۹۶۵ میلادی انجام داده.^۴ وی معتقد است مردم می‌توانند از طریق مشاهده، یاد بگیرند. او در آزمایش معروف خود به نام «**عروسک بوبو**» نشان داد کودکان رفتارهایی را که در دیگران می‌بینند، یاد می‌گیرند و تقلید می‌کنند. کودکانی که در آزمایش بندورا شرکت کرده بودند، آدم بالغی را مشاهده کردند که با عروسک بوبو رفتار

۱. Social Learning Theory.

۲. درآمدی بر روانشناسی تنظیم رفتار با رویکرد اسلامی، محمدصادق شجاعی، دارالحدیث، قم، ۱۳۹۴ش، ص ۱۹۲.

۳. Bandura.

۴. مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، متیواچ. السون و بی.آر. هرگنهان، ترجمه علی اکبرسیف، نشر دوران، تهران، ۱۳۹۲ش، ص ۸۸.

خشنی داشت. سپس هنگامی که به کودکان اجازه داد شد تا در یک اتاق دیگر به بازی با عروسک بوبو پردازند، آن‌ها شروع به تقلید و تکرار رفتارهای خشنی که پیش‌تر دیده بودند، کردند.^۱

بندورا و همکاران وی معتقدند که سه عامل زیر می‌تواند بر الگوگیری تأثیر بگذارد:

① **ویژگی‌های الگوها:** ویژگی‌های الگوها بر گرایش ما به تقلید کردن

از آن‌ها تأثیر می‌گذارند. این ویژگی‌های اثرگذار عبارت‌اند از:

🟢 **شباهت الگو و مشاهده‌گر:** در زندگی عملی، بیش‌تر تحت تأثیر

کسی قرار می‌گیریم که به نظر می‌رسد شبیه ماست تا کسی

که با ما تفاوت زیادی دارد. بندورا دریافت گرچه کودکان از

رفتار کودک الگویی (کودک در همان اتاق، فیلم یا شخصیت

کارتونی) تقلید کردند؛ ولی هنگامی که شباهت بین الگو و

آزمودنی کاهش یافت، از میزان الگوگیری نیز کاسته شد و

کودکان از الگوی زنده بیش‌تر از شخصیت بی‌جان تقلید کردند؛

🟢 **سن و جنسیت:** ما از رفتار کسی که هم‌جنس ماست، بیش‌تر

از جنس مخالف **سرمشق** می‌گیریم. همچنین بیش‌تر تحت

تأثیر الگوهای هم‌سن قرار می‌گیریم؛

۱. وب سایت تخصصی روانشناسی: <https://b2n.ir/r16832>

① **مقام و شهرت: تبلیغات تلویزیونی** از مدل‌های عالی‌رتبه و

عالی‌مقام مانند ورزشکاران، ستاره‌های سینما و... که ادعا دارند محصول خاصی را مصرف می‌کنند، نهایت استفاده را می‌برند. بنابراین انتظار می‌رود مصرف‌کنندگان از رفتار آن‌ها تقلید کرده، محصول تبلیغ شده را بخرند؛

② **ویژگی‌های مشاهده‌گرها: ویژگی‌های مشاهده‌گرها نیز اثربخشی**

یادگیری مشاهده‌ای را تعیین می‌کنند. افرادی که اعتماد به نفس پایینی دارند، از افرادی که اعتماد بالایی دارند خیلی بیش‌تر در رفتار و الگو تقلید می‌کنند؛

③ **پیامدهای پاداش مرتبط با رفتارها: پیامدهای پاداش مرتبط با**

رفتاری خاص، می‌تواند بر میزان الگوگیری تأثیر بگذارد و حتی تأثیر ویژگی‌های الگوها و مشاهده‌گرها را تحت الشعاع قرار دهد. الگویی که مقام بالایی دارد، ممکن است باعث شود از رفتار خاصی تقلید کنیم؛ ولی اگر پاداش‌ها برای ما معنی‌دار نباشد، آن رفتار را ادامه نخواهیم داد.^۱

۱. مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، ص ۸۸-۹۰.

← فرآیند مدل سازی (الگوگیری) از دیدگاه بندورا

یادگیری لزوماً به تغییر رفتار منجر نمی‌شود. با وجود این که رفتارگراها معتقدند یادگیری به تغییرات ثابتی در رفتار می‌انجامد؛ اما یادگیری مشاهده‌ای بیان می‌دارد که ممکن است افراد یادگیری نهفته داشته باشند؛ به این صورت که رفتار مورد نظر یاد گرفته می‌شود، ولی بروز داده نمی‌شود. تمام رفتارهای مشاهده شده به طور مؤثری یاد گرفته نمی‌شوند. عواملی می‌توانند هم در مدل و هم در یادگیرنده، در موفقیت یا عدم موفقیت **یادگیری اجتماعی** نقش داشته باشند. هم چنین باید مراحل انجام و نیازهای خاصی برآورده شوند!

■ مراحل زیر در یادگیری مشاهده‌ای و فرآیند مدل سازی دخالت دارند:

- ① **توجه:** توجه، لازمه یادگیری است. هرچیزی که توجه شما را به هم می‌زند، بر یادگیری مشاهده‌ای شما **اثری منفی** می‌گذارد؛
- ② **یادداری:** قابلیت ذخیره سازی و نگهداری اطلاعات نیز بخش مهمی در فرآیند یادگیری است. عوامل متعددی می‌توانند بر یادداری تأثیرگذار باشند؛ اما قابلیت بازیابی بعدی اطلاعات و عمل کردن براساس آن، در یادگیری مشاهده‌ای ضرورت حیاتی دارد؛

۳ بازسازی: به محض آن‌که به مدل توجه کردید و اطلاعات را به حافظه خود سپردید، زمان انجام واقعی رفتاری که مشاهده کرده‌اید، فرا می‌رسد. تمرین بیش‌تر رفتار یاد گرفته شده، به یافتن مهارت بیش‌تر منجر خواهد شد؛

۴ انگیزه: سرانجام برای موفقیت یادگیری مشاهده‌ای باید برای تقلید از رفتاری که مدل‌سازی شده، انگیزه کافی داشت. تشویق و تنبیه در انگیزش نقش مهمی ایفا می‌کنند. همان‌طور که روبروشدن با این محرک‌ها می‌تواند بسیار مؤثر باشد، مشاهده تشویق یا تنبیه دیگران نیز مؤثر است؛ مثلاً اگر ببینید دانش‌آموز دیگری به خاطر سر وقت حاضر شدن در کلاس، نمره اضافی گرفته، شما هم ممکن است هر روز چند دقیقه زودتر در کلاس حاضر شوید^۱.

➡ روش الگویی از دیدگاه اسلام

در آموزه‌های دینی و بین شیوه‌های تربیت اسلامی، یادگیری مشاهده‌ای جایگاه ویژه‌ای دارد. تقلید و الگوبردازی به اندازه‌ای در ساخت و شکل‌دهی

۱. همان.

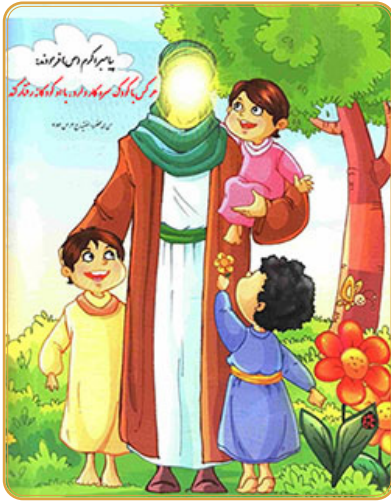
رفتار و سرنوشت انسان نقش دارد که پیامبر اسلام ﷺ می فرمایند: «الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يُخَالِلُ!» آدمی بر آیین دوست خویش است، پس هر یک از شما باید بنگرد که با چه کسی دوستی می کند».

قرآن کریم برای پیشگیری از تقلید کورکورانه و نادرست انسان ها، الگوهای عینی و مشخصی را معرفی کرده است:

﴿قَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾^۱ «یقیناً برای شما در [روش و رفتار] پیامبر خدا ﷺ الگوی

نیکیویی است؛ برای کسی که همواره به خدا و روز قیامت امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند».

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ أَقْتَدِهِ﴾^۲ «آنان [که در آیات گذشته به عنوان پیامبران از ایشان یاد شد] کسانی هستند که خدا هدایتشان کرد، پس به هدایت آنان اقتدا کن».

۱. امالی، شیخ طوسی، مؤسسه البعثة، دارالثقافة، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ق، ص ۵۱۸.
 ۲. احزاب / ۲۱.
 ۳. انعام / ۹۰.

امامان معصوم علیهم السلام هر توصیه‌ای که به دیگران داشتند، خود نیز بدان پایبند بودند. همچنین رفتارهای آن‌ها در خانواده خود در درجه‌ای از کمال قرار داشت که دیگران توان رسیدن به آن را نداشتند و گاه خود به این نکته تصریح می‌کردند و با این حال، از دیگران می‌خواستند در حد توان، به این رفتارها اقتدا کنند.^۱

روش الگویی، روشی است که در آموزه‌های دینی از آن با عنوان «اسوه» یاد شده است. اسوه، اصطلاحی کلی است که برای توصیف مجموعه‌ای از فرآیندهای شناختی - رفتاری که به واسطه آن، فرد با مشاهده رفتار یک فرد دیگر (الگو) - یعنی با دیدن، شنیدن یا حتی مطالعه درباره فرد دیگر (الگو) - رفتار خود را تنظیم می‌کند.^۲

اصل همانندسازی که در ضمن تقلید و الگوگیری از کودکی در انسان وجود دارد، عامل اساسی یادگیری است؛ به گونه‌ای که تقلید از

۱. «أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَأْمُومٍ إِمَامًا يَتَّقِدِي بِهِ، وَيَسْتَضِيءُ بِنُورِ عِلْمِهِ. أَلَا وَإِنَّ إِمَامَكُمْ قَدْ أَتَفَى مِنْ دُنْيَاهُ بِطَمْرِيْهِ، وَ مِنْ طَلْعِهِ بِقُرْصِيْهِ أَلَا وَ إِنَّكُمْ لَاتَقْدِرُونَ عَلَى ذَلِكِ، وَلَكِنْ أَعْيُونِي بِوَرَعٍ وَ اجْتِهَادٍ، وَ عِفَّةٍ وَ سَدَادٍ؛ معلومت باد که هر مأمومی را امامی است که به او اقتدا می‌کند و از نور علمش بهره می‌گیرد. آگاه باش امام شما از تمام دنیایش به دو جامه کهنه، و از خوراکش به دو قرص نان قناعت نموده. معلوماتان باد که شما تن دادن به چنین روشی را قدرت ندارید؛ ولی مرا با ورع و کوشش در عبادت و پاک‌دامنی و درستی یاری کنید». (نهج البلاغه،

سید رضی، تصحیح صبحی صالح، نشر هجرت، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ق، نامه ۴۵)

۲. درآمدی بر روانشناسی تنظیم رفتار با رویکرد اسلامی، ص ۱۹۱.

الگوهای شایسته برای کودکان، هنگام حل مشکل یا رویارویی با محیط اطراف، تأثیر بسیار مثبتی دارد. همچنین میان شیوه‌های بسیار متعدد یادگیری، مشاهده‌الگو مؤثرترین و پایاترین روش هاست.^۱

قرآن کریم و اولیای دین به این دو اصل - یعنی پیروی از یک الگوی شخصیتی و رفتاری و اعتبار و وجاهت آن - توجه داده‌اند و بر همین اساس مردم را به پیروی از الگوهای مناسب دعوت کرده‌اند.^۲

۱. خانواده در نگرش اسلام و روانشناسی، محمدرضا سالاری فر، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۹ش، ص ۱۱۳.

۲. «قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ»؛ «مسلماناً برای شما در ابراهیم عليه السلام و کسانی که با اویند، سرمشقی نیکوست». (ممتحنه / ۴)؛ «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»؛ «یقیناً برای شما در [روش و رفتار] پیامبر خدا صلى الله عليه وآله الگوی نیکویی است، برای کسی که همواره به خدا و روز قیامت امید دارد و خدا را بسیار یاد می‌کند». (احزاب / ۲۱)

مہارت

- **موضوع اصلی:** روش‌های ارتباط با دانش‌آموزان
- **موضوع فرعی:** مهارت‌های حین ارتباط با دانش‌آموزان
- **مفادطب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۴ دقیقه

■ محمد اسماعیلی مبارکه

مهارت‌های آغازین ارتباط با دانش‌آموزان

↙ اشاره

در شماره گذشته ماهنامه «سفیر امین» به گام اول ارتباط با موضوعات «مهارت‌های پیش از ارتباط» پرداختیم. از این شماره به «مهارت‌های حین ارتباط» می‌پردازیم.

مهارت‌های حین ارتباط، خود از چند بخش تشکیل شده است. بخش مهمی از آن، «مهارت‌های آغازین» است. در این شماره به برخی از مهارت‌های آغازین ارتباط می‌پردازیم و سایر مهارت‌های آن را در شماره‌های آینده ذکر خواهیم کرد.

📌 مهارت‌های آغازین ارتباط

مهارت‌های کلامی، همان‌گونه که از اسم آن پیداست، مربوط به جنبه‌های کلامی ارتباط می‌شوند مانند: الفاظ، کلمات، جملات و... مهارت‌های غیر کلامی نیز شامل جنبه‌های فراکلامی ارتباط هستند؛ مانند: تُن صدا، سرعت و تکیه صدا و... همچنین شامل سایر فعالیت‌هایی می‌شوند که کاربرد ارتباطی دارند؛ مانند: حالت‌های چهره، ژست‌ها و حرکات بدنی و...^۱

پیش از ورود به بحث باید یادآور شویم که مهارت‌های ارتباطی تا حدود بسیاری تحت تأثیر عواملی همچون سن، جنسیت و ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارند. ارزش‌های دینی و فرهنگی ما، دایره روابط و نحوه ارتباط با افراد را تعریف و مشخص می‌کنند. در نظر قراردادن بافت فرهنگی که در آن ارتباط برقرار می‌شود، لازمه هر ارتباط است.

در این نوشتار و در شماره بعدی، مهارت‌های ارتباطی کلامی و غیرکلامی را در کنار یکدیگر، ذیل عنوان «مهارت‌های آغازین» بررسی می‌کنیم:

۱. گشاده‌رویی

بیش‌تر دانشمندان علوم رفتاری، بر این امر توافق دارند که چهره، مهم‌ترین منبع اطلاعات در زمینه هیجان‌هاست و برای درک احساس‌گوینده باید

۱. مهارت‌های اجتماعی در ارتباطات میان فردی، اون هارچی؛ کریستن ساندروز؛ دیوید دیکسون، ترجمه خشایار بیگی؛ مهرداد فیروزبخت، نشر رشد، ۱۳۹۳ش، ص ۱۵.

به حالت های متغیر چهره^۱ او توجه کرد^۱. کُنشی ساده همچون گشاده رویی که در ارتباط ها چندان بدان توجه نمی شود، نقش مهمی در شکل گیری **ارتباط مؤثر** دارد. **گشاده رویی** که بیش تر مربوط به ویژگی ها و حالت های ظاهری چهره است^۲، درآموزه های روایی مورد سفارش قرار گرفته است؛ چنان که سیره **رسول اکرم ﷺ** در ارتباط با دیگران، به کارگیری این شیوه بوده است. **امام باقر علیه السلام** می فرمایند که مردی نزد **پیامبر اکرم ﷺ** آمد و گفت: «ای پیامبر خدا! مرا سفارشی کنید، حضرت به او فرمودند: **الْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ مُنْبَسِطٍ**؛^۳ برادرت را با روی گشاده ملاقات کن.»

همچنین **امام علی علیه السلام** فرمودند: «إِذَا لَقَيْتُمْ إِخْوَانَكُمْ فَتَصَافَحُوا وَأَظْهَرُوا هُتَمَ الْبِشَاشَةِ وَالْبِشْرِ، تَتَفَرَّقُوا وَمَا عَلَيْكُمْ مِنَ الْأَوْزَارِ قَدْ ذَهَبَ»؛^۴ هرگاه برادران خود را ملاقات کردید، دست دهید و برای آنان از خود شادی و خوشرویی نشان دهید، از هم جدا می شوید در حالی که برای شما گناهی از قبل وجود ندارد.»

۱. روانشناسی روابط انسانی، رابرت بولتون، ترجمه حمید رضا سهرابی، انتشارات رشد، ۱۳۹۷ش، ص ۱۲۸.

۲. العین، الخلیل بن أحمد الفراهیدی، تحقیق: مهدی المخزومی و إبراهيم السامرائی، دار و مكتبة الهلال، بیروت، بی تا، ج ۶، ص ۲۵۹؛ لسان العرب، محمد بن مكرم بن منظور، ترجمه جمال الدین میردامادی، دارصادر، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۱۴ق، ج ۴، ص ۶۰.

۳. الکافی، کلینی، دارالحدیث، قم، ج ۲ ص ۱۰۳؛ بحار الأنوار، محمدباقر مجلسی، دارالکتب الاسلامیه، ج ۷۴ ص ۱۷۱.

۴. بحار الأنوار، ج ۳ ص ۲۰.

هر چند گشاده‌رویی در تمامی مراحل ارتباط، نیکو و اثرگذار است؛ اما در ابتدای ارتباط اثرگذاری بیش‌تری برای **شروع ارتباط** مؤثر دارد. سزاوار است مبلغان گرامی در ارتباط‌های اجتماعی و به‌ویژه در ارتباط با **کودکان و نوجوانان**، گشاده‌رو باشند؛ زیرا در این سنین آن‌چه از مبلغ دین در ذهن آن‌ها نقش می‌بندد، ماندگاری بیش‌تری دارد. گاهی چهرهٔ عبوسی که از یک روحانی در ذهن کودکی نقش می‌بندد تا بزرگسالی مانع ایجاد ارتباط با طلاب و روحانیون می‌شود.

۲. لبخند زدن

افزون بر گشاده‌رویی که با جنبه‌های ظاهری چهره و صورت مرتبط است، **لبخند زدن** نیز می‌تواند به ایجاد یک ارتباط مؤثر، یاری رساند. لبخند زدن، از جمله رفتارهای غیرکلامی است که رفتار ارتباطی مناسب‌تری را در فرد مقابل تقویت می‌کند. ما با این شیوه به فرد مقابل پاداش می‌دهیم و او را به ایجاد ارتباط تشویق می‌کنیم؛ شیوه‌ای که پیوسته **رسول خدا ﷺ** آن را به کار می‌گرفتند؛ چنان‌که از ابو‌درداء نقل شده است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا حَدَّثَ بِحَدِيثٍ تَبَسَّمَ فِي حَدِيثِهِ؛ رسول خدا ﷺ هرگاه سخن می‌گفت، لبخند در سخنش بود».

۱. مکارم الأخلاق، حسن بن فضل طبرسی، الشریف الرضی، قم، ۱۳۷۰ ش، ج ۱، ص ۵۸، ح ۴۶.

رسول خدا ﷺ بیش از همگان به نقش لبخند در ارتباط واقف بودند و از این مهارت در ارتباط با دیگران بهره می‌گرفتند و اهداف تربیتی و معنوی خویش را دنبال می‌کردند.

عبد الله بن حارث می‌گوید: «مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ هیچ کسی را ندیدم که به اندازه رسول خدا ﷺ لبخند بر لب داشته باشد». از امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «مَنْ تَبَسَّمَ فِي وَجْهِ أَخِيهِ كَانَتْ لَهُ حَسَنَةٌ؛ هرکسی به برادر [دینی] خود لبخند بزند، برای او حسنه‌ای باشد».

همان‌گونه که در «گشاده رویی» گفته شد، لبخند زدن نیز به ابتدای ارتباط اختصاص ندارد؛ اما تأثیر آن در آغاز ارتباط بیشتر از سایر مراحل است. نکته ظریفی که در لبخند زدن وجود دارد، تفاوت بین انواع خنده با لبخند است. همان‌گونه که در سیره پیامبر ﷺ آمده است؛ ایشان همواره لبخند می‌زدند و نهایت خنده ایشان، نمایان شدن دندان‌های پیشین حضرت بوده است. در روایات^۳ از قهقهه و خنده بلند نهی شده است.

۱. الطبقات الكبرى، محمد بن سعد، دارالکتب العلمیة، بیروت، ۱۴۱۰ق، ج ۱، ص ۳۷۲.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۲۰۶، ح ۱، امام باقر علیه السلام فرمودند: تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ حَسَنَةٌ؛ لبخند زدن مرد در مقابل برادرش حسنه است (الکافی، ج ۲، ص ۱۸۸، ح ۲).

۳. بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۹۶.

- **موضوع اصلی:** روش‌های ارتباط با دانش‌آموزان
- **موضوع فرعی:** نکات قابل توجه در برقراری ارتباط با دانش‌آموزان
- **مفادب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۴ دقیقه

■ **صمد نظری**

روش برقراری ارتباط ۳

👉 اشاره

برقراری ارتباط با مخاطب، اولین گام نفوذ و تأثیرگذاری است. در شماره‌های گذشته به اصول برقراری ارتباط اشاره شد و در این شماره به نکات قابل توجه در برقراری ارتباط می‌پردازیم:

👉 نکات قابل توجه در برقراری ارتباط

■ ۱. هم‌دلی و هم‌دردی

اگر غم و مشکل کسی مشکل ما نیز باشد، می‌کوشیم با تمام توان مشکل او را حل و در خوشحالی و شادمانی نیز احساس خود را تقسیم کنیم. در واقع، در هم‌دلی به دیگران می‌فهمانیم که برای ما ارزش دارند و نسبت به آن‌ها بی‌تفاوت نیستیم.

۲. طرح مطالب مورد علاقه افراد

صحبت کردن از چیزهایی که مورد علاقه افراد است، این احساس را به آن‌ها می‌دهد که شما با آنان هم‌احساس و هم‌عقیده‌اید. مطالب مورد علاقه هر کسی، همان آرزوها و هدف‌های او است.

۳. استمرار ارتباط از طریق ایجاد سؤال در ذهن مخاطب

یکی از شیوه‌های ارتباط کلامی و ایجاد انگیزه در مخاطب، طرح مطلب به گونه‌ای است که در ذهن مخاطب سؤال ایجاد شود. در این موقع، وی برای این‌که به پاسخ دست یابد، می‌کوشد به سخنانی که ارائه می‌شود، به خوبی گوش فرادهد؛ مثل این‌که بگوییم: چرا بعضی اوقات دعا مستجاب نمی‌شود؟! یا چه کنیم که در زندگی به آرامش دست پیدا کنیم؟ یا چرا بعضی از کودکان پرخاش‌گر هستند؟

نمونه‌هایی از این روش در کلام معصومین علیهم‌السلام نیز دیده می‌شود؛ از جمله: روزی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در جمع اصحاب فرمودند: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى سِلَاحٍ يَنْجِيكُمْ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَ يَدِرُّ أَرْزَاقَكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى. قَالَ: تَدْعُونَ رَبَّكُمْ بِاللَّيْلِ وَ التَّهَارِ فَإِنَّ سِلَاحَ الْمُؤْمِنِ الدُّعَاءُ؛ آیا شما را با کلامی که از دشمن نجات‌تان می‌دهد و روزی را بر شما سرازیر می‌کند، آشنا نسازم؟ اصحاب

۱. وسائل الشیعة، محمد بن حسن حرّ عاملی، مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، قم، ۱۴۰۹ق، ج ۷، ص ۳۹.

عرض کردند: بفرمایید! فرمود: شب و روز پروردگار خود را بخوانید؛ زیرا دعا سلاح مؤمن است.»

■ ۴. تأکید بر اهمیت مطلب

گاهی مخاطب از میزان اهمیت موضوعی که ارائه می‌کنیم، آگاه نیست. بنابراین باید سعی کنیم اهمیت موضوع را پیش از بیان موضوع به او گوشزد کنیم. در این روش، گوینده ابتدا چند جمله درباره اهمیت موضوع و فواید آن سخن می‌گوید تا انگیزه مخاطب را برای گوش دادن دوچندان کند. به گونه‌ای که باور کند اگر به این محتوا توجه کند، گرهی از مشکلات زندگی دنیایی یا اخروی او باز می‌شود. در این صورت، پس از ارائه مطلب، توجه ویژه‌ای پیدا می‌کند و ما در بیان محتوا با مشکل روبرو نخواهیم شد.

برای نمونه بگوییم: «این مطلب زیاد به دردتون می‌خوره، خوب گوش بدید» یا «اگر این مطلب را با دقت گوش نکنی، ضرر کردی».

■ ۵. بیان هیجانی و احساسی، در ارتباط کلامی

افراد به هیجان‌ات و احساسات زودتر عکس‌العمل نشان می‌دهند تا منطق و سخنان عقلانی؛ مثلاً هرچه با احساسات و هیجان بیش‌تری صحبت کنید، موجب می‌شود **مفاهیم** به مخاطب بهتر منتقل شود؛

زیرا بیان احساسی اُترگذاری بهتری دارد؛ همان طور که در پیام‌رسانی یک ربات، به دلیل نداشتن احساسات و هیجان، اثر کم‌تری نسبت به کسی که حماسی و هیجانی صحبت می‌کند وجود دارد. بنابراین، هرچه کلام با احساسات و هیجان بیش‌تری بیان شود، مخاطب تأثیر بیش‌تری می‌پذیرد.

۶. توجه به چارچوب‌های ذهنی و صفات شخصیتی افراد در ارتباط

طرز قانع‌سازی و برقراری ارتباط با افراد، به چارچوب‌های ذهنی و اوصاف شخصیتی آن‌ها بستگی دارد که هنگام ارتباط باید مورد توجه قرار گیرد؛ مثلاً بعضی منطقی‌اند، بعضی احساسی و زودرنج، بعضی مغرور و متکبر و... برای مثال: اکثر خانم‌ها احساسی و بیش‌تر مردها منطقی‌اند. گاهی مطلبی را که مردها معمولی تلقی می‌کنند، زن‌ها با آن احساسی برخورد می‌نمایند؛ مانند نمره کم گرفتن دانش‌آموزان و...

چند نکته:

▶ کسی که احساسی است، در مرحله نخست پاسخ منطقی، او را قانع نمی‌کند؛

▶ با کسی که به آزادی نامحدود تمایل دارد نمی‌توان به وسیله رفتارهای

محدودکننده ارتباط برقرار کرد؛

▶ کسی که به **استقلال فردی** تمایل دارد، گوشه‌گیر است و به روابط، سوءظن دارد؛

▶ کسی که به **وقار، متانت** و حفظ جایگاه خود در اجتماع تمایل دارد، از بگو و بخند، مسخره بازی و ادا درآوردن خودداری می‌کند؛

▶ کسی که **خودکم بین** است، نقاط مثبت خود را نمی‌بیند، پس قدرت ابتکار و خلاقیت ندارد؛

▶ کسی که به **جلب محبت دیگران** تمایل دارد، تلاش می‌کند تا به هر قیمت دیگران را از خود راضی نگه دارد؛

▶ کسی که به **قدرت** تمایل دارد، تشنهٔ نفوذ بر دیگران و در اختیارداشتن آن‌ها است؛

۷. رفع نیازهای مادی و معنوی افراد

شناخت نیازها و رفع آن در حد توان، عامل جلب محبت و دوستی است. کسی که نان شبش را ندارد و شما برای او غذایی آماده می‌کنید، به شما علاقه مند می‌شود؛ یا کسی که مضطرب است، کمبود محبت دارد، غمگین است و... وقتی شما به مشکلات او توجه می‌کنید و درصد رفع آن‌ها بر می‌آیید، به شما علاقه مند می‌شود.

۱. ر.ک: اصول و روش‌های ارائه مفاهیم دینی، جمعی از نویسندگان، اداره مطالعات و پژوهش‌های تبلیغی، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۹۵ ش.

۸. خوب حرف زدن و حرف‌های خوب زدن

خوب حرف زدن، یعنی استفاده مناسب از ادبیات و دستور زبان و تعابیر مناسب و متناسب، بیان جملات بدون تپق زدن و اخلال، آهنگ و اوج و فرود مناسب کلامی و مانند آن. حرف‌های خوب زدن، یعنی استفاده از جملات و استدلال‌ات مُتقن و منطقی در کلام، بهره‌گیری از مطالبی که قابل اعتماد باشند و دوری از مضمون‌ات، استفاده از محتوایی که با حال و روحيات مخاطب متناسب، و پاسخ سؤالات ذهنی طرف مقابل باشد.

۹. خوب گوش دادن به حرف‌های مخاطب

بخش مهمی از زندگی روزمره مردم با **حرف زدن** و **گوش دادن**، سپری می‌شود و این در حالی است که غالب مردم تلاش می‌کنند بیش‌تر حرف بزنند و از گوش دادن شانه خالی کنند. چون گاهی والدین بین حرف دیگران می‌پریدند یا معلمی به حرف‌های ما گوش نمی‌داد و... بالاخره یاد گرفته‌ایم و عادت کرده‌ایم که گوش ندهیم، در حالی که گاهی تأثیر گوش دادن از سخن گفتن بیش‌تر است. یکی از مهم‌ترین راه‌های خوب شنیده شدن، **خوب شنیدن** است.

● خوب گوش دادن فواید بسیاری دارد؛ از جمله:

▶ مخاطب می‌فهمد که شما به خواسته‌های او کاملاً توجه دارید؛

▶ تمرکز مخاطب را به هم نمی‌زند؛

▶ در انتخاب پاسخ درست، دچار مشکل نمی‌شوید.^۱

■ نکات اجرایی در گوش کردن^۲

① باید کاملاً به طرف مقابل و صورت او توجه داشت. توجه کردن،

یک ارتباط غیرکلامی است که نشان می‌دهد شما به سخنان

فرد در حال صحبت، دقیقاً گوش می‌دهید؛

② باید در جریان گفت‌وگو، از طریق هوشیاری همراه با آرامش بدنی،

توجه داشتن خود را انتقال دهید؛

③ مایل شدن به سمت طرف مقابل در هنگام نشستن و در محدوده

سطح چشمی یکسان با او قرار گرفتن، پیام «مایلم سخنان را

بشنوم» را منتقل می‌کند؛

④ فاصله با گوینده، بسیار نزدیک یا دور نباشد؛

⑤ در هنگام گوش کردن، با حرکات مناسب بدنی - مثل تکان دادن سر

به علامت تأیید - به او القا کنیم که به حرف‌هایش گوش می‌دهیم؛

۱. رک: هنر خوب گوش دادن، مهدی حسین‌نژاد، سایت آموزشی گام برتر:

<https://mostafae.com/portfolio/goosh-dadan>

۲. رک: دست در دست ارتباط (مهارت ارتباط مؤثر)، محمود خلیلیان شلمزاری، با همکاری سید

مهدی خطیب، انتشارات مرکز آموزشی پژوهشی امام خمینی علیه السلام، قم.

- ۶ از حرکات و رفتاری که حواس مخاطب را پرت می‌کند، پرهیز کنیم؛ مانند: بازی کردن با دکمه، خودکار، تسبیح، میز و...؛
- ۷ نباید محیط، حواس پرت‌کن باشد. مانند: شلوغی محیط، سردی یا گرمی هوا و...؛
- ۸ توجه به زبان بدن طرف مقابل ما را در دادن جواب مناسب به او کمک می‌کند؛
- ۹ باید از پرسیدن سؤال‌های متعدد و پریدن بین کلام او پرهیز کرد؛
- ۱۰ برای گوینده، فرصتی فراهم آوریم تا با صحبت کردن در مورد موضوع مدنظرش، به همان مشکلی که مایل است، پردازد؛
- ۱۱ در ضمن گفت‌وگو و گوش دادن حرف طرف مقابل، می‌توان از تشویق‌های کوتاه -مانند: بله، خب، آهان، درسته و... - استفاده کرد تا او تمام حرف‌های خود را بزند و به نوعی خود را تخلیه کند. بسیاری از اوقات دانش‌آموزان و مخاطبانی که به هر دلیلی نتوانسته‌اند درد دل‌هایشان را جایی مطرح کنند و با کسی در میان بگذارند، به دنبال فردی هستند تا به سخنان آن‌ها خوب گوش بدهد. آن‌ها با صحبت و درد دل کردن اصطلاحاً **تخلیه هیجانی** می‌شوند و چه بسا در انتهای همین بیان کردن و خوب گوش دادن، خود فرد به راهکار مناسب برسد و نیازی به ارائه راهکار از طرف مربی نباشد.

اگر اجازه ندهیم ظرف قلب و روح مخاطب از این هیجان تخلیه شود و با صحبت‌های مکرر حرف او را قطع کنیم و به دنبال این باشیم که هر مطلبی را گفت، ابتدا مقصر را پیدا کنیم و به او راهکار بدهیم، نه تنها سخنان ما را نمی‌شنود، بلکه دیگر سراغ هیچ مربی یا مبلغی نخواهد آمد؛

۱۲) باید در حین گوش کردن، با استفاده از **حالت چهره، تَن صدا** و...

هم دلی و هم دردی خود را به او انتقال دهیم؛

۱۳) **موضوع اصلی و احساسات گوینده** را به صورت کوتاه تکرار کنیم

تا بحث از مسیر اصلی خود خارج نشود؛

۱۴) در حین گوش دادن به **هیجانات و احساسات** مطرح شده به

وسیله گوینده، عکس‌العمل متناسب نشان دهیم. می‌توانیم با

جمله‌هایی کوتاه، همان‌ها را به خود او برگردانیم و نشان دهیم

حس او را درک می‌کنیم. مثلاً زمانی که از سختی تحقیر شدن در

جمع خانواده سخن می‌گوید، بگوییم: «آره، خیلی بده آدم رو تو

جمع تحقیر کنن».

برای آگاه شدن از احساسات گوینده، باید بر **چهار مورد** تمرکز

کرد که عبارت‌اند از:

الف) تمرکز بر کلمات احساسی؛

ب) توجه به محتوای کلی پیام؛

ج) توجه به زبان بدن؛^۱

د) پرسش از خود که اگر من چنین وضعیتی را تجربه می‌کردم،

چه احساسی داشتم و چگونه برخورد می‌کردم!

۱۵) به حالت چهره، تَن صدا، حرکات، وضعیت اندام و حالت کلی

بدن توجه داشته باشید؛ زیرا تمام این موارد نشانگر توجه و

گوش دادن خوب به سخنان طرف مقابل است.

۱. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به کتب و مقالاتی که در این موضوع نگاشته شده، مراجعه

کنید؛ از جمله: آموزش مقدماتی زبان بدن، دکتر صادق خواجه‌پور، سایت آموزشی فرادرس:

<https://b2n.ir/f80895>

- **موضوع اصلی:** فرصت‌های تبلیغی در مدارس
- **موضوع فرعی:** فرصت کلاس‌های فرهنگی و تبلیغی
- **مفاصلب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۴ دقیقه

مهدی سلیمانی آشتیانی

فرصت‌های تبلیغی

فرصت کلاس‌های فرهنگی و تبلیغی

در شماره‌های گذشته «سفیر امین» با تعدادی از فرصت‌های تبلیغی در مدارس آشنا شدیم. در این شماره به فرصت «کلاس‌های فرهنگی و تبلیغی» می‌پردازیم و بیشتر به ظرفیت‌هایی که در یک کلاس وجود دارد و مربی می‌تواند از آن‌ها بهره‌برداری کند اشاره می‌کنیم، در این نوشته از تکنیک‌ها و روش‌های کلاس‌داری چشم‌پوشی، و آن را به موضوع روش‌های کلاس‌داری دینی واگذار می‌کنیم.

نکات لازم درباره همه کلاس‌ها:

- ۱ استفاده از ابزار - مانند پاورپوینت، تخته، کارت و فلش کارت و ... - باید متناسب با ظرفیت مالی مدرسه باشد.
- ۲ در صورت استفاده از پاورپونت، حتماً از پاورپونت‌هایی با طراحی جذاب و رنگ‌های زیبا استفاده شود.
- ۳ از کلیپ‌های کوتاه، جذاب و متناسب با بحث، در اسلایدهای پاورپونت استفاده شود.
- ۴ کلیپ سرودهای زیبا می‌تواند جذابیت پاورپوینت را افزایش دهد.
- ۵ در صورت استفاده از تخته، از چند رنگ ماژیک یا گچ استفاده شود.
- ۶ آشنائی مبلغ با مباحث و ارکان کلاسداری (شروع‌ها، قالب‌ها، تنوع‌ها و تکالیف) لازم، بلکه ضروری است.
- ۷ مبلغ با شاخصه‌های طرح تربیتی مدارس امین آشنا باشد.^۱
- ۸ استفاده از مباحث روانشناسی می‌تواند در ارائه مطالب تأثیرگذار، به مبلغ و مربی کمک کند.
- ۹ مناسبت‌های مختلف دینی و ملی در نظر گرفته شود و کم‌اهمیت شمرده نشود.

۱. شاخصه‌های طرح تربیتی در سایت مدارس امین موجود است: <https://b2n.ir/x57176>

کلاس‌های مبلغان در مدارس

غیر از مربیان و معلمان، هر **مبلغ** نیز در هفته به طور متوسط پنج ساعت در کلاس‌های دانش‌آموزان حاضر باشد و برنامه‌های خود را ارائه می‌کند. این فرصت خوبی است که مبلغان و مربیان در ابعاد تربیتی، اخلاقی، سیاسی و همچنین برانگیختن خلاقیت بکوشد. یکی از این فعالیت‌ها **استفاده از رنگ‌ها** در بیان مطالب است. رنگ اجسام تأثیر بسیاری بر انسان‌ها دارد. دانشمندان طی تحقیقاتی متوجه شده‌اند دیدن رنگ‌ها با تأثیرگذاری روی بعضی از غدد، باعث ترشح هورمون‌هایی می‌شود که به شدت روی **ذهن و عملکرد** انسان تأثیر می‌گذارند^۱. برای نمونه هر کدام از رنگ‌ها یک نشانه است، مانند رنگ **زرد**^۲ نشانه خوشخویی و خوشحالی، **ارغوانی** نشانه آرامش و جذابیت و ... برای کودکان است^۳. بنابراین پیشنهاد می‌شود مربی در اجرای برنامه‌ها جهت رسیدن بهتر به اهداف تربیتی خود به رنگ‌ها توجه ویژه‌ای داشته باشد. روانشناسان و متخصصان علوم اعصاب

۱. روانشناسی رنگ‌ها، امیر ارسلان بهنام، انتشارات چشم ساعی، ۱۳۹۶ ش، ص ۵.

۲. رنگ‌شناسی از دیدگاه قرآن و حدیث، محمد بیستونی، انتشارات بیان جوان، ۱۳۸۵ ش،

ص ۱۱۷.

۳. روانشناسی رنگ‌ها، امیر ارسلان بهنام، ص ۱۶.

شناختی، با اشاره به استفاده آموزش و پرورش از رنگ‌های خنثی در مدارس، به کارگیری رنگ‌های مختلف در فضاهای آموزشی را یک نیاز و ضرورت می‌دانند. آن‌ها معتقدند «رنگ» می‌تواند یکی از عوامل مؤثر در سلامت روان باشد و ممکن است رنگ‌های غیر محرک و خنثی سبب بی‌حوصلگی و کاهش سطح یادگیری کودکان شوند. آن‌ها آثار برخی از رنگ‌ها را این‌گونه بیان می‌کنند:

- **رنگ آبی:** برای افزایش خلاقیت و آرامش روان است.
- **رنگ قرمز:** برای اشتیاق، تحریک بالا و پرخاشگری موثر است؛ اما ترکیب قرمز با رنگ‌های دیگر برای محیط‌هایی مانند انجام تکالیف و آموزش دروس ریاضی بسیار مناسب است. رنگ قرمز با حافظه بلند مدت ارتباط دارد و تمرکز را افزایش می‌دهد. بنابراین برای مطالبی که تمرکز بیش‌تر نیاز دارد از این رنگ استفاده شود.
- **رنگ زرد:** برای تحریک هوش، اتاق‌های مطالعه و بازی بسیار مناسب است، اما استفاده بیش از حد از این رنگ می‌تواند منجر به استرس شود.

۱. رنگ‌ها چه تأثیری در عملکرد دانش‌آموزان دارند؟، زینب شاه‌مرادی، تبیان:

- ▶ **رنگ نارنجی:** باعث افزایش عملکرد حافظه و تفکر انتقادی می شود و برای فضاهای آزمون بسیار مناسب است.
- ▶ **رنگ سبز:** برای کلاس های آموزشی مفید است.
- ▶ **رنگ صورتی:** برای سالن های غذاخوری و اتاق بهداشت بسیار مناسب است.

نکته: نباید بیش از دو تا سه رنگ در فضاهای آموزشی استفاده شود. چرا که ممکن است تنوع بیش از حد رنگ ها سبب کاهش عملکرد مطلوب مغز شود؛ به همین دلیل باید در انتخاب رنگ ها و چینش و ترکیب آنها دقت شود. هم چنین تنوع رنگ می تواند به دلیل ایجاد تحریک و استرس زیاد در سطح حافظه، عملکرد و سطح هوش دانش آموزان را کاهش دهد!

در ادامه به برخی نکاتی که مبلّغ و مربی می‌تواند برای ایجاد تنوع در کلاس از آن‌ها بهره‌برد، اشاره شود.

۱. پرسش از دانش‌آموزان

مبلّغ در ابتدای کلاس چند سؤال روی تخته می‌نویسد و از دانش‌آموزان می‌خواهد یک مورد برای بحث و گفت‌گو انتخاب کنند.

۲. استفاده از تشبیه

تشبیه می‌تواند بسیار مناسب و جذاب باشد. نوع این تشبیهات باید متفاوت از تشبیهات معمول باشد. برای نمونه: مبلّغ ابتدا از بچه‌ها بپرسد دری که باز است با دری که بسته است چه فرقی دارد؟ در مغازه که باز شود همهٔ انسان‌ها براحتی می‌توانند وارد مغازه شوند از انسان‌های متدیّن گرفته تا کافر و حتی حشرات و حیوانات. (سپس مربی بگوید) اگر مغز را به اتاقی تشبیه کنیم که در ورودی دارد، آیا این در همیشه باز باشد و هر چه بخواهد وارد آن شود یا توسط شخص کنترل شود؟ کنترل کردن ورودی مغز چقدر لازم است؟

۳. خواندن قرآن

می‌توان بخش ابتدایی یا فرصت‌هایی از وقت کلاس را به قرائت قرآن به صورت دسته‌جمعی اختصاص داد. برای این منظور مربی باید از

قبل صوت تلاوت یکی از اساتید ترتیل قرآن را آماده کند. همچنین سعی شود قرآن‌های کوچکی در اختیار دانش‌آموزان قرار داد. در هر جلسه صوت چند آیه به شرح ذیل پخش شود:

▶ بار اول: دانش‌آموزان فقط گوش بدهند.

▶ بار دوم: زمزمه کنند.

▶ بار سوم: با صوت همخوانی کنند.

▶ بار چهارم: هر کدام از دانش‌آموزان که داوطلب شدند یا به صورت نوبتی آیه را تلاوت کنند.

تذکر: در هر جلسه بیش از نصف صفحه قرآن تلاوت نشود.

۴. بحث مورد نیاز

در صورتی که مبلغ روزانه در مدرسه حضور دارد، با مشکلات و مباحث مورد نیاز دانش‌آموزان آشنایی دارد و اگر موردی در مدرسه حضور پیدا کرده، می‌تواند از مباحث مورد نیاز مدرسه از مدیر مدرسه سؤال کند. به طور مثال مدرسه ابتدایی مشکل نظافت دارد، مدرسه راهنمایی دخترانه مشکل **حجاب** دارد یا دبیرستانی مشکل **غرور** دارد. مربی می‌تواند موضوع را متناسب با این مشکلات مطرح کند.

۵. اسامی دانش‌آموزان

استفاده از قالب نمادین یا رمزی با اسامی دانش‌آموزان بسیار **جذاب** و **تأثیرگذار** است؛ برای مثال از پیش اسامی دانش‌آموزان را داشته باشد و بحثی را که می‌خواهد مطرح کند از دل نام یکی از دانش‌آموزان استفاده کند؛ مثلاً مبلغ می‌خواهد درباره راستگویی صحبت کند و یکی از دانش‌آموزان کلاس اسمش ناصر است. او ناصر را روی تخته نوشته و این‌گونه از قالب نمادین استفاده می‌کند:

ناصر = (ن) نظم؛ (ا) ادب؛ (ص) صبر؛ (ر) راستگو.

سپس از **راستگویی و صداقت** بحث می‌کند.

- **موضوع اصلی:** اردوداری
- **موضوع فرعی:** برنامه‌ریزی اردو
- **مفاتب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۶ دقیقه

اردو داری

اشاره

در شماره گذشته **سفیر امین**، به چارت تشکیلاتی اردو، برنامه و تقسیم وظایف در برگزاری آن اشاره شد. در این مقاله به انواع اردو، برنامه‌ریزی اردو و نیز نکات مرتبط با آن می‌پردازیم.

انواع اردو

با توجه به مؤلفه‌های مختلف می‌توان اردو را به چند دسته تقسیم کرد:

انواع اردو

۱. تربیتی (فرہنگی، ہنری)

۲. آموزشی - تبلیغی

۳. زیارتی

۴. نظامی

۵. ورزشی

۶. تفریحی و سیاحتی

۷. تحقیقاتی (علمی و پژوهشی)

۸. تالیفی

بر اساس هدف

۱. پیش دبستانی

۲. ابتدائی

۳. راہنمائی

۴. دبیرستانی

۵. دانشجویی

۶. طلاب

۷. تالیفی (باسواد)

بر اساس تحصیلات

۱. دختر	بر اساس جنس
۲. پسر	
۳. خانوادگی	
۴. تلفیقی: که آسیب‌زا است و از این‌گونه اردوها باید پرهیز کرد.	
۱. طبیعت و فضای باز	بر اساس مکان
۲. اماکن، اردوگاه‌ها و فضاهای سرپوشیده	
۱. کوتاه‌مدت (یک‌روزه)	بر اساس زمان
۲. میان‌مدت (۲ الی ۳ روزه)	
۳. بلندمدت (۳ روز به بالا)	
۱. راهیان نور	بر اساس مناسبت
۲. اعیاد و جشن‌ها	
۳. وفیات	
۴. تعطیلات	

برنامه‌ریزی اردو

برنامه‌ریزی یعنی تعیین اهداف اردو و پیش‌بینی راه‌های رسیدن به آن‌ها در مدت زمان مشخص و با امکانات و هزینه معین.

روشن است که اقدام به هر کار بدون بررسی جوانب مختلف و برنامه‌ریزی برای آن، نشانگر نقصان عقل یا عدم بهره‌گیری صحیح و مناسب از این نعمت بزرگ الهی است؛ چنان که امام علی علیه السلام در روایاتی می‌فرمایند:

«التَّذْيِيرُ قَبْلَ الْعَمَلِ يُؤْمِنُكَ مِنَ التَّدْمِ؛ عاقبت‌اندیشی پیش از عمل، تورا از پشیمانی در امان می‌دارد».

«سوءُ التَّذْيِيرِ، سَبَبُ التَّدْمِ؛ بدی [و نامناسب بودن] برنامه‌ریزی، موجب فروپاشی است».

«مَنْ سَاءَ تَذْيِيرُهُ تَعَجَّلَ تَدْمِيرُهُ؛ هر کس تدبیرش بد باشد، نابودی‌اش زودتر است».

با توجه به احادیث نورانی امیرالمؤمنین علیه السلام، صرف برنامه‌ریزی کافی نیست؛ بلکه باید برای آن، شرایطی را که لازم و ضروری است، در نظر گرفت تا برنامه‌ریزی صحیح و مطلوب انجام پذیرد و بعداً موجب فروپاشی و نابودی زودرس نشود.

۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام، محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق)، انتشارات انصاریان، قم، ۱۳۸۴ش، ج ۲، ص ۵۴.

۲. غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد تمیمی آمدی، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۰ق، ح ۵۵۷۱.

۳. همان، ح ۷۹۰۶.

📌 شرایط لازم برای یک برنامه‌ریزی مطلوب در اردو

■ ۱. رعایت موازین شرعی

در برنامه‌ریزی اردویی باید به موازین شرعی توجه ویژه‌ای داشت؛ چراکه وجود شرایط خاص، زمینه تأثیرگذاری مثبت (شرعی) و منفی (غیر شرعی) را در اردو بسیار زیاد می‌کند. بنابراین اگر مسائل شرعی و موازین آن رعایت نشود، نتیجه عکس خواهد داشت و تأثیرگذاری آن منفی می‌گردد و متأسفانه برخلاف انتظار، به همان میزان یا بیش‌تر، دانش‌آموزان از دین و شرع دور خواهند شد؛ مثلاً اختلاط دختر و پسر جوان، مخصوصاً در اردو، اصلاً مورد تأیید نیست.

■ ۲. اصولی و منطقی

در برنامه‌ریزی باید اصول، منطق و عقل حاکم باشد؛ به طوری که برای تنظیم زمان و هماهنگی مکان و... کاملاً منطقی برخورد شود؛ مثلاً زمانی که اردوی راهیان نور از مشهد مقدس به طلاییه^۱ رسید، اگر مسئول اردو بگوید: ”این جا نیم ساعت وقت دارید!“، نیم ساعت وقت برای این مکان، اصلاً عقلانی و منطقی نیست؛ بلکه این جا حداقل دو ساعت تمام وقت لازم دارد.

۱. حدود ۴۵ کیلومتری جاده اهواز- خرمشهر سه راهی طلاییه قرار دارد. طلاییه یکی از محورهای مهم عملیاتی خیبر و بدر بود و پس از دفاع مقدس مقری برای جست‌جوی پیکر مطهر شهدا در این منطقه دایر شد. (<https://b2n.ir/a56841>)

یا اعزام بچه‌های جلسه قرآن به تنگه‌واشی^۱، با برنامه تفریحی، آن هم روز جمعه که تعطیل و شلوغ است، اصلاً منطقی نیست؛ چون اولاً بسیار شلوغ است و ثانیاً وضعیت فرهنگی آن جا در این روز متناسب افراد جلسه قرآن نیست.

۳. متناسب با امکانات و شرایط موجود

در برنامه‌ریزی حتماً باید توانایی، امکانات و شرایط موجود در نظر گرفته شود؛ در غیر این صورت به اهداف اصلی نمی‌توان رسید؛ مثلاً برای اردوی مشهد (برگزیدگان کانون‌ها) سرزمین موج‌های آبی پیش‌بینی و به افراد هم ابلاغ شده؛ ولی در مشهد، مسئولان متوجه می‌شوند که از جهت هزینه توانایی اجرای چنین برنامه‌ای را ندارند. بنابراین آن را حذف می‌کنند.

ارکان برنامه‌ریزی

۱. تعیین هدف

تعریف: به طور کلی، هدف عبارت است از: نقطه‌ای که کوشش‌ها معطوف رسیدن به آن است.^۲

۱. تنگه‌واشی از بهترین بیلاق‌های نزدیک تهران و مقصدی مناسب برای سفر یک‌روزه از تهران و گذراندن آخر هفته‌های گرم تابستانی است. این منطقه در نزدیکی فیروزکوه واقع شده و طبیعت بکر و زیبا، صخره‌های به هم پیچیده، رودخانه خروشان و آبشار، از جاذبه‌های آن است.
۲. هدف در لغت به معنای: نشانه تیر، هرچیز بلند و برافراشته از بنا است. (لغت‌نامه، علی‌اکبر دهخدا، انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۷ش، ذیل واژه «هدف».)

ویژگی‌های هدف

بزرگ و ارزشمند بودن هدف: در این عمر کوتاه زندگی، رسیدن به همه

اهداف و آرزوها ممکن نیست. بنابراین باید هدفی را که ارزشمندتر است انتخاب کرد. اگر اهداف متفاوت و متعدد دنبال شود نتیجه‌ای جز شکست و ناکامی نخواهد داشت: «مَنْ أَوْمَأَ إِلَى مُتَفَاوِتٍ خَدَلْتُهُ الْحَيْلُ؛ کسی که به کارهای مختلف بپردازد، نقشه‌ها [و پیش‌بینی‌هایش] به جایی نمی‌رسد».

واقع‌بینانه بودن هدف: امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند: «عَشْرَةٌ يُفْتَنُونَ

أَنْفُسَهُمْ - إِلَى أَنْ قَالَ: - وَالَّذِي يَطْلُبُ مَا لَا يُدْرِكُ^۲؛ ده گروه خود را به رنج و بلا گرفتار می‌سازند - تا این‌که فرمود: - و کسی که در پی چیز دست‌نیافتنی باشد».

واضح و مشخص بودن هدف: سیره‌مدیریتی امام علی علیه السلام توجه به این

مطلب بوده است؛ چنان‌که ایشان هرگاه کسی را به عنوان کارگزار منطقه‌ای انتخاب می‌کردند، پیش از اعزام وی به منطقه موردنظر، اهداف و انتظارات خود را به روشنی و با صراحت نوشته، در اختیار او می‌گذاشتند^۳.

۱. غرر الحکم و درر الکلم، ح ۱۰۹۴۴.

۲. بحار الأنوار، محمد باقر مجلسی، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۱۵ق، ج ۷۰، ص ۱۵۹.

۳. رک: تبیین مدیریت و سیره عملی از منظر امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام، احمد مالدار و محمد پور عبدالله، ۱۳۹۸، اولین همایش ملی فرماندهی و مدیریت از منظر امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام، تهران، <https://civilica.com/doc/954882>.

۲. پیش بینی

پیش بینی یا آینده نگری یعنی توجه به تمامی احتمالات مثبت یا منفی که ممکن است در آینده رخ دهد.

● عوامل تأثیرگذار بر پیش بینی عبارت اند از:

الف) تفکر: عقل و فکر، وجه تمایز انسان از سایر مخلوقات است. تفکر، فانوس و بلکه چراغ منوری میان تاریکی های زمان است. امیر بیان در این زمینه می فرماید: «طُولُ التَّفْكِيرِ يُضِلِّحُ عَوَاقِبَ التَّنْذِيرِ»؛ اندیشیدن طولانی، آینده نگری ها را سامان می بخشد.

ب) تجربه: امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند: «الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ وَالْحَزْمُ بِالتَّجَارِبِ»؛ پیروزی و موفقیت به دوران دیشی است و دوران دیشی به داشتن تجربه ها؛

ج) مشورت با صاحب نظران: امیر مؤمنان علیه السلام به استفاده از نظرات کارشناسان و صاحب نظران و مشورت کردن با خردمندان سفارش کرده، می فرمایند: «لَا يَسْتَعْنَى الْحَازِمُ أَبَدًا عَنْ رَأْيِ سَدِيدٍ رَاجِحٍ»؛ انسان دوران دیش، هرگز از نظر درست و برتر بی نیاز نیست.

۱. غررالحکم، ج ۱، ص ۴۳۷، ح ۴۵۶۱۳۴.

۲. بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۴۲.

۳. همان، ص ۷۹۱.

● در پیش بینی، رعایت نکات زیر ضروری است:

الف) برای رسیدن به اهداف، چه کارهایی با چه کیفیتی باید انجام

شود (چهارچوب برنامه).

ب) مکان اردو به طور دقیق مشخص شود.

ج) زمان بندی کارها پیش بینی گردد.

د) امکانات مورد نیاز پیش بینی شود.

ه) نیروها و تخصص های لازم برای اجرای برنامه، مشخص گردد؛

و) بودجه مورد نیاز پیش بینی شود.

ادامه دارد...

- **موضوع اصلی:** مهارت‌های زندگی
- **موضوع فرعی:** نقش مهارت تفکر انتقادی در زندگی نوجوان
- **مفادب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۷ دقیقه

مهارت تفکر انتقادی

اشاره

یکی از ویژگی‌های دوره نوجوانی، بروز نقد و نقّادی در افراد است، باید این ویژگی در ابعاد مختلف جهت‌دهی و تقویت شود. در این مقاله ابتدا کلیت تفکر انتقادی را مطرح می‌کنیم که مبلّغ می‌تواند از آن، جهت اقناع ذهنی نوجوان استفاده کند. سپس به راهکارهای به‌کارگیری و جهت‌دهی تفکر انتقادی در دوران نوجوانی اشاره می‌کنیم.

اهمیت تصحیح بینش و تفکر

تفکر انتقادی (Critical Thinking)، تجزیه و تحلیل واقعیت‌ها برای به دست آوردن یک قضاوت صحیح است. شاید موضوع کمی پیچیده

به نظر برسد و چندین تعریف مختلف برای این مفهوم وجود داشته باشد اما در نهایت این مفهوم شامل تجزیه و تحلیل منطقی، شکاکانه، بی طرفانه به همراه ارزیابی شواهد واقعی است.^۱ بسیاری از آیات قرآن در صدد تعلیم و تصحیح نوع تفکر و بینش انسان نسبت به زندگی و برگزیدن راه درست است که هریک، از اهداف تفکر انتقادی محسوب می شوند و اگر تنها در موضوع تفکر انتقادی به قرآن نگریسته شود، به جرئت می توان گفت که قرآن کتاب تفکر انتقادی است.

قرآن درباره کسانی که از قدرت تفکر و تشخیص خویش بهره نمی برند، آیات تکان دهنده ای دارد. از جمله می فرماید: ﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبَكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾؛^۲ «بدترین جنبندهگان نزد خدا، افراد کر و لالی هستند که اندیشه نمی کنند.» و یا در جایگاه افرادی که از تفکر انتقادی استفاده می کنند، می فرماید: ﴿الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾؛^۳ «آنان که سخن را می شنوند و از بهترینش پیروی می کنند، اینانند کسانی که خدا هدایتشان کرده، و اینان همان خردمندانند».

۱. ر.ک: تفکر انتقادی، آیک فیشر، انتشارات دانشگاه کمبریج، ۲۰۱۱م، مقدمه، ص ۲-۵.

۲. انفال / ۲۲.

۳. زمر / ۱۸.

امروزه تفکر انتقادی در تمام شئون زندگی و به صورت عام کاربرد دارد. مبانی خاص و جزئی‌تر این مبحث در رشته‌ها و حیطه‌های مختلف نیز مورد توجه قرار گرفته است. یکی از مهم‌ترین حیطه‌هایی که تفکر انتقادی در آن مطرح می‌شود، حیطهٔ آموزش و پرورش یا تعلیم و تربیت است^۱ که در آن، نوجوان و دورهٔ نوجوانی از اهمیت بالایی برخوردار است.

ویژگی‌های نوجوان دارای مهارت تفکر انتقادی^۲

- ① نوجوان دارای تفکر انتقادی، با هم‌سن و سالان خود متفاوت است و اگر از مهارت تفکر انتقادی درست و بجا استفاده کند، در گروه هم‌سالان مورد توجه دیگران قرار خواهد گرفت و در تفکر جمعی آن‌ها تأثیر مثبت خواهد گذاشت؛
- ② نوجوان می‌داند برای داشتن تفکری بی‌طرفانه دربارهٔ یک مسئله، باید دیدگاه‌های مرتبط با آن را شناسایی کرده، با نوعی حس هم‌دلی به آن وارد شود و در واقع، با روی خوش‌پذیرای شنیدن نظر دیگران باشد و بدون توجه به احساسات یا منافع شخصی

۱. Miller MA, Malcolm NS.(۱۹۹۰). Critical thinking in the nursing curriculum. Nurse Health Care.

۲. ر.ک: مفهوم‌ها و ابزارهای تفکر نقادانه، ریچارد پل و لیندا الدر، ترجمه مهدی خسروانی، نشر نو، ۱۳۹۶ش.

خود یا گروهش، با تمام دیدگاه‌ها برخورد مشابهی داشته باشد و درست نتیجه‌گیری و فکر کند؛

۳ نوجوانی که منتقدانه می‌اندیشد، با باورهای عامیانه می‌ستیزد و

معمولاً ذهنش از قبول **باورهای غلط** پرهیز می‌کند و حتی می‌هراسد؛

۴ نوجوانی که از مهارت تفکر انتقادی استفاده می‌کند، به لحاظ

فکری **مستقل** است و مسئولیت افکار خود را می‌پذیرد.

آثار مثبت و سازنده تفکر انتقادی

اگر مهارت **تفکر انتقادی** در دوران نوجوانی به طور صحیح هدایت و درست به کار گرفته شود و در تمامی ارکان و زندگی نوجوان جای خود را بیابد، برای او آثار نیکو و مزایای بسیاری را به دنبال خواهد داشت. آن آثار را می‌توان این‌گونه دسته‌بندی کرد:

الف) آثار اجتماعی

هنگامی که نوجوان به دنبال **نقد و بررسی** اعمال و اندیشه‌های دیگران است، اولین گام مشاهده و مطالعه دقیق و همه‌جانبه اعمال و اندیشه‌های آن‌هاست. این امر، خود زمینه‌ساز رشد همه‌جانبه - به ویژه **رشد اجتماعی** - او می‌گردد؛ بدین‌گونه که نوجوان با مشاهده و مطالعه دقیق دیگران، از آنان مطالبی خواهد آموخت و شخصیت اجتماعی خود را از این طریق توسعه خواهد داد.

علاوه بر این، هنگامی که نوجوان آرا و افکار دیگران را نقد و بررسی می‌کند، باید این نقد را به آنان منتقل کند؛ چراکه این عمل موجب رشد اجتماعی افراد دیگر نیز می‌شود.^۱

■ (ب) آثار فردی

یکی از مشکلات جوامع امروزی و به طور خاص جامعه ما، این است که افراد، کم‌تر نقد و انتقاد را می‌پذیرند و تاب تحمل هیچ انتقادی را ندارند. تنها راه اصلاح و به‌سازی این جو، آموزش تفکر انتقادی در مدارس است. اگر به نوجوانان تفکر انتقادی آموزش داده شود و در کلاس‌ها شرایط برای نقد و بررسی آرا و دیدگاه‌های آنان از سوی دیگران مهیا گردد، آن‌ها به مرور به لحاظ روانی رشد می‌کنند و این رشد از چند جهت صورت می‌گیرد:

① نوجوانان در حین نقد و بررسی آرای دیگران (با بهره‌گیری از تفکر

انتقادی) به مرور می‌آموزند که اصول اخلاقی را رعایت نموده،

طوری انتقاد کنند که دیگران از آن‌ها آزرده نشوند؛

② نوجوانان در نقد نظرات دیگران و خود، به مرور یاد می‌گیرند با

سعه صدر بیش‌تری نظرات مخالف را تحمل کنند.^۲

۱. ر.ک: انگاره‌های جدید در فلسفه تعلیم و تربیت، حسنعلی نصرآبادی و رضاعلی نوروزی و ناصر

حبیبی، انتشارات سما قلم، قم، ۱۳۸۳ ش، ص ۳۹.

۲. همان.

➤ راه به کارگیری تفکر انتقادی

به عنوان یک مربی، پس از ارائه بحث **تفکر انتقادی** به متربیّان و اطمینان از این که نوجوان به درستی مفهوم مهارت تفکر انتقادی را متوجه شده است، وارد مبحث چگونگی به کارگیری این مهارت می شویم.

مهم ترین و مؤثرترین راه بررسی اطلاعات بیرونی که به هر طریقی به نوجوان می رسد، این است که نوجوان از خود بپرسد: آیا این مطلب را قبول دارد یا خیر؟ چگونه به این نتیجه رسیده است و چه دلایل و شواهدی بر تأیید آن وجود دارد؟ در واقع اکثر نوجوانان، بدون این که آگاهی لازم را داشته باشند، برخی از اطلاعاتی را که به آن ها عرضه می شود، بدون فکر و بررسی می پذیرند و یا رد می کنند. بنابراین، در

مسیر زندگی خود دچار **آسیب های جبران ناپذیری** می شوند.^۱ همچنین گرایش های نوجوان به برخی مطالب، تفکر او را تحت تأثیر قرار می دهد. نوجوان باید تشخیص بدهد که چگونه می تواند تفکرش را به سوی یک هدف مشخص با گام های منطقی هدایت کند. بررسی دقیق منابع اصلی اطلاعات پیرامونی و ارزیابی آن ها به عنوان یک مؤلفه مهم

۱. تفکر انتقادی از منظر قرآن و روانشناسی (پایان نامه کارشناسی ارشد)، نفیسه آذربایجانی، دانشگاه اصفهان، ۱۳۹۰ ش.

تفکر انتقادی، به نوجوان کمک می‌کند تا به جای پذیرش یا رد ساده اطلاعات، آن‌ها را بررسی کرده، در مورد قبول یا رد آن‌ها تصمیم بگیرد.

① اولین راه به‌کارگیری تفکر انتقادی، تشخیص منبع اصلی اطلاعات

است که معمولاً از چهار منبع زیر سرچشمه می‌گیرند:

① مراجع الگو؛ نظیر والدین، آموزگاران و فردی که نوجوان او را

در امور زندگی الگوی خود می‌داند؛

② منابع نوشتاری در فضای حقیقی و مجازی؛

③ حقایق و منابعی که در عالم واقع وجود دارند؛

④ تجربه شخصی که نوجوان در دوران زندگی کسب می‌کند.

② پس از مشخص کردن منبع اصلی اطلاعات، باید اعتبار این

منابع و اطلاعات ارزیابی شود.

■ نکاتی برای تقویت تفکر انتقادی:

① گاهی نقد و آسیب‌شناسی برخی فرهنگ‌ها و آداب حاکم بر

جامعه و به چالش کشیدن آن‌ها (زیر نظر مربی) تفکر انتقادی را

در فرد تقویت می‌کند؛

② بررسی و نقد گروه هم‌سالان و تفکرات و نظرات آن‌ها در فضایی

دوستانه و به دور از جدل و عصبانیت نیز می‌تواند بسیار مؤثر باشد؛

۳ برای تقویت تفکر نقّاد، مربی می‌تواند با نقد فیلم و موضوعات روز شروع و نوجوانان را به نقادی دعوت کند؛

۴ برگزاری جلسات انتقادات و پیشنهادات و قراردادن افراد در موقعیتی که گوش کردن، تحمل کردن نظرات مخالف و ارائه پاسخ صحیح به نقد دیگران را تمرین کنند به جهت دهی تفکر آنان کمک می‌کند؛

۵ برخی افکار و گرایش‌ها بر سایر افکار و عقاید تأثیرگذارند (گرایشات پایه). بنابراین، تحقیق و تحلیل روی این گرایش‌ها و اطمینان از آن‌ها، نوجوان را از تحلیل و تفکر در سایر موارد بی‌نیاز می‌کند. مانند اثبات خداوند و اوصاف او یا حقانیت اسلام و مانند آن.

۶ توانایی پرسیدن مناسب، یکی از قدرتمندترین ابزارهای تفکر انتقادی است که غالباً از آن استفاده چندانی نمی‌شود. سؤالات مناسب از خود، به فهم بیشتر نوجوان کمک می‌کند و موجب می‌شود تصمیم‌های آگاهانه‌تری بگیرد. تکنیک سؤال از خود، یعنی فرد از خود پرسد: موضوع اصلی چیست؟ هدف اصلی چیست؟

نقش مربی در این جا این است که وقتی نوجوان اطلاعاتی را به دست می آورد، مربی می تواند با تکنیک «سؤال از خود» نوجوان را به سمت تحلیل گری هدایت کند؛ برای مثال، زمانی که نوجوان با دیدن یک فیلم، فکرش به سمتی هدایت می شود که آسیب زننده است، مربی از او بپرسد: نویسنده و کارگردان این فیلم کیست؟ منبع اطلاعات آن ها از کجاست؟ هدف از ساخت این فیلم چه بوده؟ و مانند آن. در واقع باید گفت که نقد فیلم نیز یکی از کاربردهای رشد تفکر انتقادی است و مربی می تواند به نوجوان آموزش دهد که چگونه می تواند با استفاده از این مهارت، تفکر انتقادی خود را فعال و تنظیم کند و هر مطلبی را به سادگی نپذیرد؛ بلکه ابتدا صحت آن را برای خود اثبات کند و سپس آن را بپذیرد.

افزای
بصیرت

- **موضوع اصلی:** اصطلاح شناسی سیاسی
- **موضوع فرعی:** شست و شوی مغزی یا مغز شویی ۲
- **مفاصل:** میلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۷ دقیقه

شست‌وشوی مغزی یا مغز شویی (۲)

↪ اشاره

در قسمت قبل به امکان شست‌وشوی مغزی در سنین مختلف پرداختیم. نوشتار پیش‌رو درصدد است ضمن توجه به **راه‌های شناخت** حیل‌های **شست‌وشوی مغزی**، راهکارهایی نیز برای در امان ماندن از این پدیده خطرناک ارائه دهد.

↪ گروه هدف در شست‌وشوی مغزی

گرچه هرگز نمی‌توان اطمینان داشت که از شست‌وشوی مغزی در امان بود؛ اما می‌توان برای سالم ماندن از این دام‌ها، خود را به **سلاح دانش** مسلح نمود. هرچه اطلاعات و بصیرت ما کم‌تر باشد، بیش‌تر تحت تأثیر موارد القاشده قرار می‌گیریم و ممکن است راه را گم کنیم.

کسانی که در شست و شوی مغزی دیگران می‌کوشند، افراد **ضعیف** و **آسیب‌پذیر** (از جهت اعتقادی) را شکار می‌کنند. از این رو تمام افراد برای کنترل ذهن، مورد هدف نیستند؛ اما گاهی افرادی خاص در زمان‌های مختلف، بیش‌تر تحت تأثیر قرار می‌گیرند. فردی که قصد تحمیل کردن عقاید خود به دیگران را دارد، معمولاً افرادی را انتخاب می‌کند که دوره سختی از زندگی خود را پشت سر می‌گذارند یا تغییری بزرگ را در زندگی خود تجربه می‌کنند. به همین دلیل، افرادی که هدف **شست و شوی مغزی** قرار می‌گیرند، ممکن است چنین مشخصه‌هایی داشته باشند:

- ▶ کسانی که شغل خود را از دست داده و از آینده خود می‌ترسند؛
- ▶ افرادی که اخیراً طلاق گرفته‌اند، به ویژه اگر از این اتفاق ناراحت هستند؛
- ▶ کسانی که از بیماری طولانی رنج می‌برند؛
- ▶ افرادی که عزیزان خود را از دست داده‌اند، خصوصاً اگر با آن شخص از نظر عاطفی بسیار نزدیک بوده باشند؛
- ▶ جوانانی که برای اولین بار از خانه دور می‌شوند (این مورد بیش‌تر مورد علاقه و ویژه رهبران فرقه‌های مذهبی است)؛

۱ نحوه تشخیص و جلوگیری از شست و شوی مغزی، مجله الکترونیکی آموزشی ایلپاد:

<https://b2n.ir/k51702>

افرادى كه به نظر همسالان خود، از نظر اجتماعى ناجور قلمداد مى‌شوند و اغلب به تنها بودن تمايل دارند.^۱

راهکارهای مقابله با مغزشویی

يکى از تاکتيک‌هاى خاص غارت‌گرانه، يافتن اطلاعات کافى در مورد فرد و سيستم اعتقادى او است تا به روشى منطبق با آن، به راحتى به بازسازى ذهن وى پردازند. از اين رو، به مبلغان و مربيان محترم توصيه مى‌شود، ضمن شناخت احوالات دانش‌آموزان، به **روحيات و مشکلات** آن‌ها نيز رسيدگى کنند تا از آنان به عنوان طعمه استفاده نشود.

در ادامه به چند راهکار مقابله با مغزشویی اشاره مى‌شود:^۲

① **پرهيز از ايجاد انزوا:** افرادى كه يك فاجعه يا مصيبت ناگهانى را در زندگى تجربه مى‌کنند، به احساس تنهائى تمايل دارند. از اين رو، يك مغزشوى ماهر، براى تقويت اين احساس تنهائى كار مى‌کند. اين انزوامى تواند اشکال مختلفى داشته باشد؛ از جمله:

۱. ر.ک: شست و شوى مغزى، کنترل ذهنى و جنبش‌هاى نو پديد دىنى، سميه شاه حسيني، مجله مطالعات معنوى، پاييز و زمستان ۱۳۹۳، شماره ۱۳ و ۱۴، ص ۳۷.
 ۲. ر.ک: شست و شوى مغزى (دانش کنترل تفکر)، کاتلين تيلور، سعيد صدرالاشرافى، گل آذين، ۱۴۰۰.

• برای جوانی که جذب یک فرقه یا مذهب انحرافی شده، ابتدا شاید مانع تماس او با دوستان و اعضای خانواده‌اش شوند؛

• برای زندانیان در زندان ممکن است با تحت شکنجه قراردادن آن‌ها، مانع از ارتباط زندانیان با یکدیگر شوند (استفاده از سلول انفرادی).

قربانیان شست‌وشوی مغزی، معمولاً بی‌میل، گوشه‌گیر، سرخورده و دارای شخصیتی متفاوت با شخصیت پیشین خود هستند. به همین دلیل همیشه باید مراقب اشخاص منزوی و انزواطلبان بود تا طعمه اشخاص نااهل نشوند. این امر، خصوصاً در مورد قربانیان فرقه‌ها، قابل توجه است.^۱

برخی از قربانیان ممکن است عصبانیت خود را درونی کنند که منجر به افسردگی و انبوهی از اختلالات جسمی می‌گردد و حتی در نهایت ممکن است منجر به خودکشی شود؛ اما معمولاً افراد عادی خشم خود را روی کسی که علت مشکلات خود می‌دانند، در قالب درگیری لفظی یا جسمی تخلیه می‌کنند.

- ۲ افزایش عزت نفس: لازم است همواره مراقب عزت نفس افراد باشیم.
- شست و شوی مغزی فقط زمانی جواب می دهد که فرد شست و شوی مغزی دهنده، نسبت به فرد قربانی در موقعیت بالاتری باشد. این بدان معناست که فرد، ابتدا قربانی را تحقیر می کند و در نهایت او را آن گونه که می خواهد، دوباره می سازد. این کار را می تواند به روش ذهنی، عاطفی یا در نهایت جسمی به مدت کافی انجام دهد تا هدف را از نظر جسمی و عاطفی فرسوده کند.
- شکنجه های روحی ممکن است با دروغ گفتن به قربانی آغاز و سپس به خجالت دادن یا ترساندن قربانی تبدیل شود.
 - شکنجه های عاطفی ممکن است با توهین های لفظی شروع شوند و سپس به سمت آزار و اذیت یا رفتارهای غیرانسانی تر پیش بروند.
 - شکنجه های جسمی ممکن است شامل گرسنگی، یخ زدگی، جلوگیری از خوابیدن، ضرب و شتم و سایر موارد باشد (اکثر این موارد در فضای عمومی جامعه امکان پذیر نیست).^۱

۱. نحوه تشخیص و جلوگیری از شست و شوی مغزی، مجله الکترونیکی آموزشی ایلیاد:

۳) احتیاط در مواجهه با گروه‌های جذاب: فردی که شست و شوی

مغزی می‌کند، یک گزینه به ظاهر جذاب تر تهیه می‌کند و فرد مورد نظر را به سمت آن گزینه سوق می‌دهد. او این کار را به روش‌هایی مانند موارد زیر انجام می‌دهد:

▀ **اجازه تماس با افراد خاص:** این امر نوعی فشار از همسالان را

ایجاد می‌کند و قربانی جدید را به گونه‌ای ترغیب می‌کند تا بخواهد مانند گروه جدید، مورد قبول واقع شود. این کار ممکن است از طریق تشکیل گروه و جلسات و مهمانی‌ها یا حتی کمپ‌های آموزشی باشد.

▀ **تکرار یک پیام:** در این روش از قربانی خواسته می‌شود یک پیام

یا جمله را بارها و بارها تکرار کند و حتی در جاهایی که جلوی چشمش باشد، نصب کند تا مدام آن را ببیند.

▀ **جلوگیری از تحلیل و تفکر:** هرگز به قربانی اجازه فکر کردن

نمی‌دهد؛ یعنی ممکن است هرگز نگذارد قربانی تنها باشد تا فرصت فکرکردن و تحلیل داشته باشد یا ممکن است با سخنرانی‌های مکرر درباره موضوعات فراتر از درک او یا موسیقی‌های لهو (مانند راک و...) برای رسیدن به پوچی و ناامیدی محض او بکوشد.

♦ **ارائه ذهنیت «ما در برابر دیگران»:** در این شرایط، رهبر به قربانیان القا می‌کند که فکر ما درست، و جهان خارج در اشتباه است. هدف، دستیابی به اطاعت کورکورانه است در جایی که قربانی پول و زندگی و حتی جان خود را نسبت به اهداف اعلام شده متعهد می‌داند (همانند تمامی گروهک‌های تروریستی داعش، جیش‌الظلم، القاعده و...).

هنگامی که قربانی کاملاً شکسته شد و به **خودآگاهی** رسید، اکنون دوباره می‌تواند آموزش ببیند. بسته به شرایط، این کار ممکن است از چند هفته تا چند سال طول بکشد. شکل شدید این خودآگاهی به **سندرم استکهلّم**^۱ معروف است. نمونه آن، دو سارق بانک در سوئد، در سال ۱۹۷۳ میلادی چهار گروگان را برای مدت ۱۳۱ ساعت نگه داشتند. پس از نجات گروگان‌ها، آن‌ها خود را همدست سارقان اعلام کردند و حتی یکی از زنان گروگان با یکی از سارقان نامزد شد.^۲

۱. Stockholm syndrome؛ پدیده‌ای روانی که در آن گروگان حس همدلی، همدردی و وفاداری به گروگان‌گیر پیدا می‌کند و در مواقعی این حس وفاداری تا جایی است که از کسی که جان، مال و آزادی‌اش را تهدید کرده، دفاع و با اختیار و علاقه خودش را تسلیم وی می‌کند.

۲. ر.ک: هر آن چه لازم است درباره سندرم استکهلّم بدانیم، الهام پوسانه:

④ **تشخیص روش های جدید پاداش دادن:** بیشترین آموزش مجدد قربانیان از طریق روش های پاداش و مجازات انجام می شود که در درجه اول برای شکستن قربانی است؛ به طوری که برای انجام کارهای مطابق با میل رهبر و گروه پاداش، و برای نافرمانی از عقاید مشترک گروه، مجازات در نظر گرفته می شود (دادن نام جدید به قربانی، یک نوع پاداش تلقی می شود. این روش در اکثر گروه های تروریستی مثل داعش، جنرال الله، القاعده و... مرسوم است).

⑤ **تغییر روحیه بله قربان گویی:** همیشه به دنبال ترکیبی از **تعصب و وابستگی** باشید. قربانیان شست و شوی مغزی می توانند تا حد زیادی نسبت به رهبر و گروه شان تعصب داشته باشند و در عین حال، گاهی بدون کمک گروه یا رهبرشان قادر به حل مشکلات نباشند. اینان بدون توجه به دشواری های انجام دادن یک کار یا عواقب آن، هرچه گروه یا رهبر آن ها دستور دهند، بدون چون و چرا قبول می کنند و افرادی که **روحیه «بله قربان گویی»** ندارند، از آن ها کناره می گیرند؛ به همین دلیل باید روحیه تفکر انتقادی و تعقل را در این افراد تقویت و آنان را به گونه ای تربیت کرد که بتوانند تمایز بین کارها را تشخیص دهند. ابتدا ممکن است فرد از تصمیم گیری مضطرب شود یا از تصمیم اشتباهی که در گذشته گرفته، احساس شرم و خجالت

کند. با این حال با تمرین این اضطراب از بین می‌رود. شکل قوی‌تر قرارگرفتن در معرض ایده‌های مختلف این است که فرد را به تجربه دوباره **شست‌وشوی مغزی** مجبور کنند؛ اما گزینه‌هایی برای خنثی کردن مغزشویی در اختیار او قرار دهند. این نوع درمان، نیاز به یک درمان‌گر ماهر در تکنیک‌های «سایکو دراما»^۱ دارد.

سخت‌پایانی

سیاست‌مداران دنیا معمولاً از اعصار گذشته تا دوران معاصر، از این ابزارها سود جست‌ه‌اند. **معاویه** نیز این عوامل را به خوبی می‌شناخت و با شیوه استفاده از آنها به خوبی آشنا بود.

در سده اول هجری، عوامل تبلیغاتی در جامعه اسلامی، همچون امروز، مسائلی نظیر اومانیسیم، پلورالیسم یا حقوق بشر نبود: تنها اسلام حاکم بود و مردم به **خدا** و **پیغمبر ﷺ** معتقد بودند، و قرائت‌های گوناگون از دین رونقی نداشت. در ادامه چند مورد از تبلیغات معاویه جهت همراه کردن جامعه را ذکر می‌کنیم:

۱. Psychodrama: مثلاً از شخص اول خواسته می‌شود تا یکی از تجارب زندگی خود را به نمایش درآورد و در مرحله بعد از او خواسته می‌شود تا خارج از صحنه نمایش بایستد و شاهد ایفای نقش همان صحنه توسط بازیگران دیگر باشد. این کار باعث می‌شود به اشتباهات خود در هنگام ارتکاب آن پی‌ببرد. البته به یک متخصص در این زمینه نیاز دارد تا نتیجه عکس ندهد!

الف) شعر؛ از جمله ابزارهای تبلیغاتی مورد استفاده در آن زمان، هنر و ادب، و به ویژه شعر بود. شعر در میان عرب‌های آن عصر جایگاهی بس مهم داشت. معاویه می‌کوشید شاعران معروف و برجسته‌ای را به کارگیرد تا اشعاری در مدح او و مذمت مخالفانش بسرایند و در میان مردم منتشر کنند. یکی از برجسته‌ترین این شاعران، **اخطل نصرانی** بود.^۱ وی شاعری بسیار زبردست به شمار می‌آمد و شاگردانی را نیز برای این کار تربیت می‌کرد.

ب) جعل حدیث؛ در میان مؤمنان و متدینان نیز قرآن و حدیث از هر چیز دیگری اهمیت بیشتری داشت و از این روی، معاویه سعی داشت تا کسانی را برای جعل حدیث گرد آورد. **ابوهریره** یکی از جاعلان و حدیث‌سازان معروف بود که احادیثی جعل و به **پیامبر ﷺ** نسبت می‌داد، و مردم ساده لوح نیز باور می‌کردند.

ج) قراء؛ «قاری» در آن زمان، از جایگاه ویژه برخوردار بود. وظیفه قاریان قرآن تنها به قرائت قرآن با لحن و تجوید ختم نمیشد؛ قاریان علمای بزرگ دین بودند که هم حافظ قرآن بودند و هم به خوبی قرآن را می‌خواندند، و آن را تفسیر می‌کردند.^۲

معاویه در آن زمان از هر سه دسته قراء، شاعران و محدثان و همچنین سوء استفاده از جهل مردم دستگاه تبلیغاتی منسجم و

۱ زبیر بن بکار، اخبار الموفقیات، تحقیق دکتر سامی مکی العانی، ص ۲۲۸.

۲ ر.ک: ابن قتیبه، المعارف، ص ۵۲۸ - ۵۳۲.

همه جانبه ای را به نفع حکومت خویش به راه انداخت که نتیجه آن، شعبه های جدیدی از اسلام شد که تا کنون پا برجاست. امروزه نیز تبلیغات بهترین شیوه برای تحریف و تسخیر اذهان به کار می رود. قدرت های دنیا چنانچه قرار باشد موضوعی را در اذهان عمومی نهادینه کنند از آن موضوع فیلم، داستان، عکس، بازی و... می سازند. چند سال اخیر، حتماً بازی هایی در فضای مجازی دیده اید که جان چند هزار نوجوان و جوان را به دست گرفته، در خلال بازی، هر کاری از آن ها بخواهند، انجام می دهند و به خطرناک بودن یا نبودن آن نمی اندیشند. از دلایل پرمخاطب شدن این بازی ها، دیده شدن افرادی است که از جامعه کناره گیری کرده یا به دنبال نشان دادن خود به دیگران بودند. بنابراین - چه بخواهیم و چه نخواهیم - روزانه شست و شوی مغزی روی ما و عزیزانمان اعمال می شود؛ آن هم توسط محیط، انواع تبلیغات و ... که سعی می کنند وارد ذهن ناخودآگاه ما شوند.

«فلورانس اسکاول شین»^۱ می گوید: «اگر شما ندانید چطور روی ذهن ناخودآگاه خود تأثیر بگذارید، دیگران این کار را برای شما خواهند کرد، پس چه بهتر که خودتان این کار را انجام دهید.»^۲

۱. Florence Scovel Shinn.

۲. شست و شوی مغزی برای رسیدن به اهداف، آنایتا مستأجران، سایت مجله قرمز؛

الاء محمورا

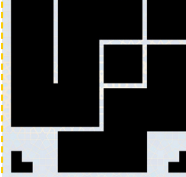
• موضوع اصلی: اهل بیت علیهم السلام

• موضوع فرعی: وفات شهادت گونه حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

• مخاطب: دانش آموزان دختر ابتدایی دوره اول

• مناسبت: وفات حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

• قالب: سخنرانی کوتاه دانش آموزی

گروه فرهنگی تبلیغی نزکا

دختران دانشمند

به نام خداوند بخشنده مهربان

سلام گل های خندون	با ندون و بی ندون
سلام به هریرنده	که توں باغ من خنده
سلام سلام بچه ها	چطوره حال شما
باشید همیشه خندان	چون گل های گلستان

سلام به تک تک شما غنچه های قشنگ که قراره ان شاء الله گل های سرسبد آینده باشید.

به نام خدا! خدایی که تمام خوبی ها و قشنگی های دنیا رو آفریده و شما دخترای خوب رو که مثل گل های خوشبوی بهشتید، خلق کرده.

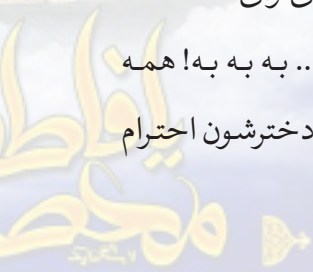

بچه‌ها! یه سؤال عجیب و غریب می‌خوام بپرسم! فکر کنید، اگر شما ۱۴۰۰ سال پیش، وقتی هنوز دین اسلام به دنیا معرفی نشده بود، به دنیا می‌ومدید، چی می‌شد؟! می‌دونید بچه‌ها! **اسلام خوب و قشنگ** ما به شما دخترای مهربون خیلی احترام می‌گذاره. توی دین ما میگن شماها مثل **گل** می‌مونید و خیلی **لطیف** هستید... توی دین ما گفته شده که پدر و مادرهاتون به خاطر داشتن دخترای خوبی مثل شما، از مهربونی خدا بیش‌تر بهره می‌برن و خدا اونا رو بیش‌تر دوست می‌داره.

اصلاً **پیامبر مهربون** صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودن خونواده‌ای که دختر داشته باشن، فرشته‌های خوب خدا مدام به خونه‌شون رفت و آمد می‌کنن و یه عالمه خوبی و مهربونی و برکت به اون خونه میارن.

اما **قبل از اسلام** این خبر نبود... اون موقع خیلی‌ها بودن که از داشتن دختر کوچولو ناراحت می‌شدن. بعضی از باباها وقتی می‌فهمیدن که خدا بهشون دختر داده، از عصبانیت صورتشون سرخ و سیاه می‌شد، حتی بعضی‌ها اون نی نی خوشگل رو از بین می‌بردن و... وای وای وای... همه بگید: وای وای وای! دختراشون رو دوست نداشتن... وای وای وای! دختر کوچولوها رو اذیت می‌کردن... وای وای وای!

اما، اما پیامبر ما که اومدن، عاشق دخترشون بودن... به به به! همه بگید: به به به! دخترشون رو می‌بوسیدن... به به به! به دخترشون احترام

می گذاشتن... به به به! اصلاً وقتی قرار بود خدا دختر خوبی به نام **فاطمه** رو بهشون بده، سوره کوثر نازل شد... به به به!

بچه‌ها! می دونید **پیامبر خدا**، کسی که هیچ موجودی توی دنیا بهتر از اون نیست، به دخترشون، **حضرت زهرا** می گفتن: «باباش قربونش بره، باباش فداش بشه»؟ حالا عزیزای گلم! من یه دخترخانم خوب دیگه می شناسم که باباش با این که امام شیعیان بوده و خیلی پیش خدا عزیز بوده، از روی احترام و محبت به دخترش گفت: «بابا قربونش بره...». می دونید اون دختر کیه؟

همون که روز تولدش توی تقویم ما ایرانی‌ها روز دختر هست! هرکی به **شهر مقدس قم** می‌ره، توی حرم بزرگ و با صفای ایشون، یه عالمه بهش خوش می‌گذره! ایشون کیه؟! بله، **حضرت فاطمه معصومه**! دخترخانم مهربونی که زندگی بابرکتش خیلی نکته‌های جذاب و شیرینی داره. الآن می‌خوام یکی از داستان‌های زندگی **حضرت معصومه** رو براتون بگم.

وقتی حضرت معصومه هنوز خیلی کوچک بودن - احتمالاً هم سن و سال شما دخترای خوب، شاید هم کمی کوچک‌تر - یه روز پدر بزرگوارشون، **امام کاظم** و برادر بزرگ‌ترشون، **امام رضا** بیرون از شهر مدینه بودن. اون زمان یه حاکم بدجنس نمی‌گذاشت که مردم امامشون رو راحت ببینن و اگر کسی می‌خواست امام رو ببینه، خیلی

براش سخت بود. مردم سؤال‌های خودشون رو باید از نماینده‌های امام می‌پرسیدن. اگر سؤالات خیلی سخت و پیچیده یا خیلی مهم بود، با هزار سختی خودشون رو به امام می‌رسوندن تا از ایشون پرسن.

اون روز جمعی از شیعیان از راه دور اومدن به مدینه. درِ خونهٔ امام کاظم علیه السلام رو که زدن، حضرت معصومه علیها السلام - که سن کمی داشت - در رو باز کرد. وقتی فهمیدن که امام نیست، خیلی ناراحت شدن. چیکار باید می‌کردن؟ نه می‌تونستن بمونن، نه دلشون می‌اومد دست خالی برن! جواب اون سؤال‌ها خیلی براشون مهم بود...

بچه‌ها! می‌دونید جواب سؤال اون‌ا رو کی داد؟ حضرت معصومه علیها السلام جواب تمام سؤال‌تسون رو نوشتن و بهشون تحویل دادن. اون گروه توی راه برگشت، یه دفعه امام کاظم علیه السلام رو دیدن. برگهٔ جواب‌ها رو به حضرت نشون دادن و گفتن: «این دست خط دختر کوچک شما، حضرت فاطمه معصومه علیها السلام هست. آیا شما این جواب‌ها رو تأیید می‌کنین؟» وقتی امام جواب‌ها رو دیدن، به نشونهٔ تأیید سری تکون دادن و اون قدر خوشحال شدن که سه مرتبه فرمودن: «فداها أبوها». یعنی چی؟! بله، یعنی: «باباش قربونش بره...». بچه‌ها! این روزها، روزهای پرکشیدن اون دختر مهربون به آسمون، پیش

خداست و ما شیعه‌ها خیلی ناراحتیم، مخصوصاً مردم شهر مقدس قم که ۱۷ روز میزبان حضرت معصومه علیها السلام بودن...

من امروز از شما بچه‌های گلم می‌خوام که به حضرت معصومه علیها السلام یه قولی بدید! قول بدید با خوب درس خوندن و تلاش کردن، یه کاری کنید که در آینده از بهترین دانشمندان دنیا بشید. فکرش رو بکنید! یه دختر خوب مسلمون، یه دختر شیعه، اون قدر دانشمند بشه که همه دنیا اگر بخوان چیزی یاد بگیرن بگن بریم ایران از شیعیان یاد بگیریم! حالا همه دست‌ها رو بیارید بالا... آفرین!

دعای پایانی

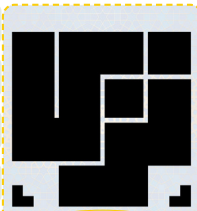
خدا یا! این دستای کوچولو رو ببین. این دست‌های مهربون بالا اومده تا به چیز خیلی مهم بخواد. خدا یا! ما دوست داریم مثل حضرت معصومه علیها السلام دانشمند و دانا باشیم. ما روتوی این مسیر موفق بگردان! الهی؟ آمین...

خدا یا! ما دوست داریم مثل حضرت معصومه علیها السلام باحیا، باوقار و باحجاب باشیم. ماها رو بیش‌تر شبیه حضرت معصومه علیها السلام بفرما! الهی؟ آمین...

خدا یا! ما دوست داریم مثل حضرت معصومه علیها السلام عاقبت به‌خیر بشیم. عاقبت همه ما رو ختم به‌خیر کن! الهی؟ آمین...

«به برکت صلوات بر محمد و آل محمد»

- **موضوع اصلی:** هویت شیطان
- **موضوع فرعی:** آیا شیطان فرشته بود؟
- **مفادطب:** دانش آموزان ابتدایی دوم و متوسطه اول
- **قالب:** پرسش و پاسخ دانش آموزی
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۶ دقیقه

■ گروه فرهنگی تبلیغی نژکا

پرسش و پاسخ دانش آموزی

❓ آیا شیطان، فرشتهٔ بدی بوده است؟!

✓ اصلاً فرشتهٔ بد نداریم؛ چون فرشته‌های خدا یا همان ملائکه، موجوداتی هستند که اختیار و توان انجام کار بد و اشتباه را ندارند. علت این‌که انسان‌ها می‌توانند مقامی بالاتر از فرشته‌ها کسب کنند، همین است که ما توان انجام دادن کار اشتباه را داریم و خدا **عقل** و **قدرت** انجام دادن کار خوب و بد را به ما داده است؛ ولی باید با انتخاب و اختیار خودمان کار بد نکنیم؛ اما ملائکه این‌گونه نیستند.

❓ اگر شیطان فرشته نیست، پس چیست؟!

✓ بگذارید داستان شیطان را از آیه‌های قرآن و بعضی از احادیث بگویم. خدا در قرآن می‌فرماید که شیطان از آجنه بود. جنّ موجودی

از آفریده‌های خداست که مثل ما انسان‌ها می‌تواند خوب و بد را تشخیص بدهد و اراده و اختیار انجام هر دو را دارد. خدای خوب و مهربان به آن‌ها - مثل ما - دستور داده که عبادت کنند و کارهای خوب انجام بدهند. آن‌ها نیز می‌توانند انتخاب کنند که در مسیر خدا باشند یا برخلاف رضای خدای حرکت نمایند.

عزیزان من! خوب است بدانید که شیطان (ابلیس)^۱ قبل از انسان آفریده شده و به خاطر عبادت‌های زیادی که انجام می‌داد، پیش ملائک بود. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «باید از شیطان عبرت گرفت! او شش هزار سال عبادت کرد؛ اما این همه عبادت را با یک تکبر و غرور بی‌جا نابود کرد!»^۲ شیطان آن قدر عبادت کرد که اجازه داشت کنار ملائکه و فرشته‌های آسمان باشد. می‌دانید اسم او در آسمان‌ها چه بود؟ ملائکه شیطان را «حارث» صدا می‌کردند و او را به این اسم می‌شناختند و خیال می‌کردند او هم مثل خودشان از ملائکه است. وقتی خدا اولین انسان، یعنی حضرت آدم علیه السلام را خلق کرد، امتحان سختی از همه گرفت؛ دستور داد همگی به حضرت آدم علیه السلام

۱. رک: مفهوم‌شناسی شیطان: <https://b2n.ir/x55601>.

۲. «فَاعْتَبِرُوا يَا آدَمُ! مِنْ قَبْلِ اللَّهِ يَوْمَ تَأْتِي سَائِرًا مِمَّنْ خَلَقَ، إِذْ أَحْبَطَ عَمَلَهُ الظَّوِيلَ، وَجَهْدَهُ الْجُهَيْدَ، وَكَانَ قَدْ عَبَدَ اللَّهَ سِتَّةَ أَلْفِ سَنَةٍ، لَا يُدْرَى أَمِنْ سِنِي الدُّنْيَا أَمْ مِنْ سِنِي الْآخِرَةِ، عَنْ كَثِيرِ سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ؛ پس، از آن‌چه خداوند نسبت به ابلیس انجام داد، عبرت بگیرید؛ زیرا اعمال فراوان و کوشش‌های مداومش را با تکبر از بین برد. او شش هزار سال عبادت کرد که مشخص نیست از سال‌های دنیایی است یا آخرتی؛ اما با ساعتی تکبر، همه را نابود کرد.» (نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲)

سجده کنند. فرشته‌ها بی چون و چرا سجده کردند؛ اما شیطان، نه! غرور و تکبری که در دلش داشت، مشخص شد. او حرف خدا را گوش نداد و اعتراض کرد. این جا بود که فرشته‌ها فهمیدند او از ملائکه نیست.^۱ خدا در جاهای مختلف قرآن به این داستان اشاره کرده، می‌فرماید: «هنگامی که به فرشته‌ها [و ابلیس که در کنار آن‌ها مشغول عبادت خدا بود] فرمان دادیم به **آدم** عَلَيْهِ السَّلَامُ سجده کنند، ابلیس قبول نکرد و تکبر ورزید و چون مخالف دستور خدا عمل کرد، در گروه کافرین قرار گرفت».^۲

وقتی **شیطان** از دستور خدا سرپیچی کرد، حرف‌هایی زد که دیگر همه او را کاملاً شناختند! گفت: «آیا بر کسی سجده کنم که از گل آفریده‌ای؟»،^۳

«... من از او بهترم؛ چون مرا از آتش آفریده‌ای و او را از گل».^۴

او با این جملات و **غرور** و **تکبر** و **حسادت**، آبروی خودش را برد و خدا هم او را از جایگاهی که داشت، بیرون کرد و از آن به بعد اسمش «**شیطان**» شد. بچه‌ها! دیدید به بچه‌هایی که خیلی بازیگوش هستند و گاهی حرف‌های درست و خوب پدر و مادرها یا معلم‌ها و بزرگ‌ترها را گوش نمی‌دهند، می‌گویند: شیطون و بلا؟! یا می‌گویند: بچه، این قدر شیطنت نکن!

۱. بحار الانوار، محمدباقر مجلسی، دارالکتب الاسلامیه، ج ۶۰، ص ۲۷۳.

۲. «وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ». بقره / ۳۴.

۳. «قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا». اسراء / ۶۱.

۴. «قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ». ص / ۷۶.

شیطان؛ یعنی دور از حق.^۱ این «شیطون بلا» که معمولاً به شوخی به بچه‌های شلوغ و بازیگوش می‌گویند، با آن شیطانی که بعد از هزاران سال عبادت از خدا دور شد، خیلی فرق دارد! شیطان با این خطای بزرگ، تمام زندگی خودش را نابود کرد.

بعد از این قضیه، شیطان به تلافی بلایی که به خاطر **حضرت آدم** عَلَيْهِ السَّلَام بر سرش آمد (که البته خودش بر سر خودش آورد) از نسل بشر کینه بدی به دل گرفت و قسم خورد که چون خودش گمراه شده، حضرت آدم عَلَيْهِ السَّلَام و فرزندان او؛ یعنی ما را گمراه کند. گفت: «خدایا! به عزتت قسم که همه را گمراه خواهم کرد، مگر بندگان مخلص و خیلی خوب تو را.»^۲ همچنین گفت: «در زمین [گناهان] را برای شان زیبا نشان می‌دهم تا همه را گمراه کنم و کارهای بد و ناحق انجام بدهند.»^۳ پس بچه‌های خوب و مؤدب، سربازهای خوب و قوی **امام زمان** عَلَيْهِ السَّلَام که زورتان به شیطان می‌رسد و هربار می‌خواهد شما را گول بزند، با کارهای خوب او را بیچاره می‌کنید! امروز فهمیدیم که **شیطان فرشته نبوده** که خدا بال‌هایش را سوزانده باشد؛ بلکه یکی از جن‌ها بوده که خودش را تا جایگاه فرشته‌ها بالا کشید؛ اما به خاطر **تکبر** و **غرور** سقوط کرد و از جایگاهی که داشت، رانده شد.

۱. شیطان از ریشه «شَطَنَ» به معنای دور از حق و بعید از رحمت الهی است. (التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، حسن مصطفوی، ۱۳۶۲ش، ج ۶، ص ۶۰، ذیل واژه «شطن»)
 ۲. «فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ». ص ۸۲-۸۳.
 ۳. «لَأَزِيَنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ». حجر/ ۳۹.

آبان

ربیع الاول ربیع الثانی ۱۴۴۲
October/November/2021

08

شنبه

یکشنبه

دوشنبه

سه‌شنبه

چهارشنبه

پنجشنبه

جمعه

29 ۲۶	۷	28 ۲۱	۶	27 ۲۰	۵	26 ۱۹	۴	25 ۱۸	۳	24 ۱۷	۲	23 ۱۶	۱
5 ۴	۱۴	4 ۲۸	۱۳	3 ۳۷	۱۲	2 ۲۶	۱۱	1 ۲۵	۱۰	31 ۲۴	۹	30 ۲۳	۸
12 ۶	۲۱	11 ۵	۲۰	10 ۴	۱۹	9 ۳	۱۸	8 ۲	۱۷	7 ۱	۱۶	6 ۳۰	۱۵
19 ۱۳	۲۸	18 ۱۲	۲۷	17 ۱۱	۲۶	16 ۱۰	۲۵	15 ۹	۲۴	14 ۸	۲۳	13 ۷	۲۲
										21 ۱۵	۳۰	20 ۱۴	۲۹

۱- ولادت رسول اکرم (ص) / ولادت امام جعفر صادق (ع) / روز اطلاق و مہروری ۸- شہادت محمد حسین مہمدی / روز نوجوان و سیخ دانئی آموزی ۱۳- تسخیر لانه جاسوسی آمریکا به دست دانشجوین بیرو خط امام / روز ملی مبارزه با استعمار جهانی / روز دانش آموز ۲۳- ولادت امام حسن عسکری (ع) ۲۴- روز کتاب و کتابخوانی ۲۵- وفات حضرت معصومه (س)

مناسبت‌های تبلیغی آبان‌ماه ۱۴۰۰

۱۶ ربیع الاول
۱۵ ربیع الثانی

- **موضوع اصلی:** تقویم مناسبت‌ها
- **موضوع فرعی:** سوژه سخن برای مناسبت‌های تبلیغی
- **مفاطب:** مبلغان و مربیان دانش‌آموزی
- **قالب:** مقاله کوتاه
- **مدت زمان تقریبی مطالعه:** ۷ دقیقه

محمد تنه‌کار

مناسبت‌های تبلیغی آبان‌ماه ۱۴۰۰ (۱۶ ربیع الاول - ۱۵ ربیع الثانی)

اشاره

در این شماره از مجله **سفیر امین**، به ارائه ایده‌هایی برای مناسبت‌های تبلیغی آبان‌ماه پرداخته‌ایم. مبلغان و مربیان گرامی می‌توانند با ارسال ایده‌ها و نوآوری‌های خلاقانه خود به آیدی: @Msafiramin در پیام‌رسان ایتا، ما را در ارائه برنامه‌های کاربردی به سایر دغدغه‌مندان فرهنگی یاری کنند.

نکته: چنان‌چه برگزاری کلاس‌ها - بنا به دستور ستاد ملی مقابله با کرونا - به صورت غیرحضورى بود، برنامه‌هایی که جهت اجرا در مدرسه پیشنهاد داده شده را می‌توان در کانون‌های فرهنگی و مساجد اجرا، یا به اردوهای کوتاه‌مدت، کوه‌نوردی و مانند آن، با رعایت پروتکل‌های بهداشتی، تبدیل کرد و اجرا نمود.

ردیف	تاریخ	مناسبت	مخاطب	برنامه پیشنهادی
۱	۲ آبان	میلاد رسول اکرم و امام صادق علیهما السلام	ابتدایی دفتران	جشن تکلیف ویژه دخترانی که به سن تکلیف رسیده‌اند.
			مشترک	برگزاری مسابقه ۴۰ حدیث از امام صادق علیه السلام و رسول اکرم صلی الله علیه و آله (تعداد احادیث قابل تغییر است)
			مشترک	پخش شیرینی و شربت به مناسبت ولادت دو بزرگوار
			مشترک	نصب احادیث این دو بزرگوار روی تابلو اعلانات
			متوسطه	مسابقه بهترین عکس نوشته از احادیث این دو بزرگوار
			مشترک	مسابقه بهترین دل نوشته برای پیامبر مهربانی‌ها صلی الله علیه و آله
			مشترک	پخش مولودی در زنگ تفریح مدرسه
			متوسطه اول و دوم	اهدای کتاب سنن النبی صلی الله علیه و آله به برخی از دانش آموزان و بیان یک روایت از این کتاب در بین الصلاتین توسط دانش آموزان
			مشترک	ارسال روایت، عکس نوشته و سخنرانی کوتاه با محوریت این دو بزرگوار در کانال مجازی مدرسه
			ابتدایی	سرود هم خوانی برای کل دانش آموزان مدرسه در صبحگاه جهت مشاهده متن سرودها اسکن کنید.
			متوسطه اول و دوم	برگزاری مسابقه شعر در شأن و مقام این دو بزرگوار

۱. دو یا سه بیت شعر به صورت کپی در اختیار دانش آموزان قرار گیرد و بعد از اجرای سر صف توسط روحانی مستقر، بچه‌ها آن را هم خوانی کنند.

ردیف	تاریخ	مناسبت	مخاطب	برنامه پیشنهادی
۲	۸ آبان	شهادت حسین فهمیده و روز نوجوان	مشترک	معرفی حسین فهمیده و بهنام محمدی به عنوان الگو در قالب سخنرانی، عکس نوشته و...
			متوسطه اول و دوم	مسابقه معرفی حسین فهمیده و بهنام محمدی در قالب عکس نوشته یا نوشته های کوتاه
			متوسطه اول و دوم	روایت گری جنگ از زبان پاسدارانی که در ایام جنگ نوجوان بودند
			متوسطه اول و دوم	تجلیل از نخبگان نوجوان با کتاب سیره شهدا، پلاک یا هر وسیله ای که نماد جبهه مقاومت باشد
۳	۱۳ آبان	روز دانش آموز و تسخیر لانه جاسوسی	مشترک	ترغیب دانش آموزان به شرکت در راهپیمایی روز ۱۳ آبان
			متوسطه اول و دوم	استفاده از طرح های تشویقی و عدم اجبار برای شرکت در مراسم
			مشترک	بیان علت دشمنی ما با آمریکا در قالب کوتاه نوشته در فضای مجازی
			مشترک	نصب عکس و پوستر از جنایات آمریکا علیه مردم ایران و منطقه
			متوسطه اول و دوم	معرفی اجمالی کتاب اسناد لانه جاسوسی
مشترک	پخش سرودهای ضد استکباری و شور آفرین در زنگ تفریح و قبل از راهپیمایی (جهت مشاهده سرودها، اسکن کنید)			

۱. برگزاری مسابقه از گفته های سخنران روز ۱۳ آبان و اهدای جوایز نفیس به برترین ها.

ردیف	تاریخ	مناسبت	مخاطب	برنامه پیشنهادی
۴	۲۳ آبان	ولادت امام حسن عسکری علیه السلام	-	تمامی برنامه های ردیف ۱ با محوریت امام حسن عسکری علیه السلام قابل اجراست.
۵	۲۵ آبان	وفات حضرت معصومه علیه السلام	مشترک	در صورت امکان اردوی زیارتی قم - جمکران
			متوسطه اول و دوم	در صورت امکان حضور یکی از طلاب و روحانیون منطقه در حرم حضرت معصومه علیه السلام (طلایی که در قم هستند) و برقراری ارتباط زنده در فضای مجازی با دانش آموزان و برگزاری مراسم زیارت از راه دور
			مشترک	معرفی زیارت مجازی برای دانش آموزان از طریق ارتباط زنده با حرم در سایت حرم مطهر
			مشترک	دعوت از خدام حرم و بیان کرامات حضرت معصومه علیه السلام در صبحگاه (در صورت امکان)
			ابتدایی	تجلیل از دختران محجبه
مشترک		برگزاری مراسم زیارت نامه خوانی حضرت بانوی دل نشین در صبحگاه و به صورت مجازی در کانال مدرسه (جهت مشاهده نرم افزار موبایل زیارت نامه اسکن کنید)		

ماہنامہ مصروف

سالروز رحلت غریبانہ کریمہ اہل بیت علیہم السلام تسلیت باد.

